

AWULAA TŌM TAKĒLAYA NAALĒ NYĒŋKA Kutuluṭu

Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tōm ke pa keesəyi takəlaya kanɛ ka taa. Pa keesəyi ka taa ké isəna Iṣə yəlaa lə Iṣə na pa sɔv tuŋ laatu taa tə. Ilena Iṣə náá yele na Asilii nyóma yoonə-wɛ. Kolontunaa kuu pa yəlaa na pa wɛnaw tənə na pa acalee pəsɪ ncaa. Pə yela Yuta nyóma tike ilena pɛle pa tayani laatu taa ké heḷyɔ tətə. Ḿpóyú Papiloni wulav na kəma na í kuu pɛle na í tɛna.

Iṣəna pa fayə Awulaa II takəlaya tə:

Wulav Salɔmənŋ kawulaya fayav, titite 1-17

Yuta kawulaya tōm, titite 18-24

Papiloni wulav yəkuyɔ ke Yosalem Iṣə təsɛɛɛ, titite 25

Ahasiya səm tōm heeluyu

¹ Waatu wei Akarɪ səpa, ilena Mowapu nyóma kisi sɪ Iseyeli nyóma í taa tasa kawulaya təyɔv ke pa təv.

² Ḿpóyú kuyaku nakuli, wulav Ahasiya lu ɪ kawulaya ate na isə kutuluyu nyuyɔv taa, na í hoti na pə ku-ɪ səsəm. Ilena í tili sɪ: ɪ polo í yaa Ikolonŋ nyóma tɔyɔ Paali-Sepu. ɪ pəəsɪ-ku sɪ maa sɪ yaa maa kuli?

³ Ntəna Tacaə isətaa tillu nəyɔlv ɪ kusi Ilii sɪ: Polo na ń pəəsɪ wulav tillaa mpe sɪ, isu Iseyeli Iṣə fɛi kɛɛɛ na í puki Ikolonŋ nyóma tɔyɔv ke pəəsuyɔv na? ⁴ Pə təv, isu wulav səpa, ɪ kaa kuli.

Ilena Ilii náá polo isu Tacaə kusuyɔv-ɪ tə. ⁵ Ḿpóyú tillaa məla kpakpaa. Ilena wulav pəəsɪ-wɛ sɪ: ɪ məlaa

suwe? ⁶ Ntɛna pɛlɛ sɪ: Apalɔ nɔɣɔlɔ ɪ katɛna-tu sɪ, tɛ mɛli na tɛ heeli-ŋ sɪ Tacaa pɔɔsɛɣi-ŋ sɪ: Isu Isɛɣeli Isɔ fɛi kele na ń puki Ikolonɔ nyɔ́ma tɔɣɔ ke pɔɔsɔɣɔ na? Pɔ tɔɔ tɔ, ɪsu n sɛpa n kaa kɔli.

⁷ Kɛlɛna wulav sɪ: Apalɔ wei ɪ heela-mɛɣɛ tɔm nti tɔ, ɪsɛna tɔɔ kɛ ɪ wɛɛ?

⁸ Ḿpɔ́ɣú tillaa mpɛ sɪ: Yooyoonaa hɔntu toko ke ɪ suuwa, na ɪ lɛla tampala ke ɪ tɛnaya taa.

Ntɛna wulav ma kapuka sɪ: Hei, Isɔ kɔɣɔɣɔtɔtu telɛsɔlɔ Ilii kɛ.

Ahasiya mayasɛɣi sɪ ɪ kpa Ilii

⁹ Ḿpɔ́ɣúle wulav kɔsa yoolaa nule na naanɔwa, na pa nyɔɣɔ tu sɪ: ɪ kpa hatoo pɔɣɔ nyɔɣɔ taa, timpi Ilii ka wɛɛ tɔ, na ɪ kpa-ɪ. Pɛlɛ pa tala ɪ kin, ɪlɛna pa nyɔɣɔ tu tɔ sɪ: Isɔ kɔɣɔɣɔtɔtu telɛsɔlɔ yoou, wulav sɪ ń tii lɔŋ.

¹⁰ Ntɛna Ilii sɪ: Timpi ma kɛ Isɔ kɔɣɔɣɔtɔtu telɛsɔlɔ tɔ, ma sɛlɛmɛɣi sɪ, kɔkɔ ɪ luna ɪsɔtaa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

ɪlɛna kɔkɔ tiina ɪsɔ, na ká nyaya-wɛ. ¹¹ Ḿpɔ́ɣú wulav tasa kɔsɔɣɔ ke yoolaa lɛlaa nule na naanɔwa, na pa nyɔɣɔ tu sɪ: ɪ polo Ilii waali. ɪlɛna nyɔɣɔ tu tɔmɪ-ɪ sɪ: Isɔ kɔɣɔɣɔtɔtu telɛsɔlɔ yoou, wulav sɪ ń tii lɔŋ tɛav.

¹² Ntɛna Ilii sɪ: Timpi ma kɛ Isɔ kɔɣɔɣɔtɔtu telɛsɔlɔ tɔ, ma sɛlɛmɛɣi sɪ kɔkɔ ɪ luna ɪsɔtaa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

ɪlɛna Isɔ tisi kɔkɔ ke kpakpaa, na ká nyaya-wɛ.

¹³ Ḿpɔ́ɣú wulav tasa yoolaa nule na naanɔwa kɔsɔɣɔ ke tɔm tooso nyɛm, na pa nyɔɣɔ tu. Nyɔɣɔ tu tala Ilii kin, ɪlɛna ɪ lunɔ akula na ɪ wiina-ɪ sɪ: Hai, Isɔ kɔɣɔɣɔtɔtu telɛsɔlɔ, kenti má na ma yɛlaa ta tɔɔ.

¹⁴ Ma nyɛmá sɪ kɔkɔ luna ɪsɔtaa na ká nyaya yoolaa

kancadaya nyóma na pa nyugu nyóma naale. Ue hai, taa kóna taya mpusi iní.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Iṣo ɪsɔ́taa tillu heela Ilii sɪ: Təŋ-we, taa nyá.

Uena Ilii təŋ-we na í tii. ¹⁶ Na í tɔ wulav sɪ: Tacaa yɔɔ́tɔ́a sɪ, timpɪ n kusa tillaa sɪ, pá polo pá pɔ́ɔ́sɪ Ikolon nyóma tɔ́ɔ́p Paali-Sepu ke tɔ́m, ɪsu Iṣo fɛɪ Iseɣeli taa tɔ́, n kaa kɔ́li, ɪsu n sɔ́pa.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Ahasiya sɔ́pa tampana ɪsu Tacaa ka heeluyɔ́ Ilii tɔ́. Ama ɪ taa fɛɪna apalɔ́pɔ́yɔ́yɔ́. Uena ɪ neu Solam lɛɛ́tɪ ɪ lonte. Yuta wulav Sosafatɪ pɔ́yɔ́lv Solam kawulaya pɔ́naya naale nyəŋka taa kele.

¹⁸ Pa keesa wulav Ahasiya tɔ́m lentɔ́naa tɔ́naya Iseɣeli awulaa takɔ́laya taa.

2

Iṣo kɔ́yɔ́a Ilii na Ilisee lɛɛ́tɪ ɪ lonte

¹ Waatɔ́ wei pə kɔ́ma na Tacaa kɔ́yɔ́a Ilii na kacuculaya tɔ́, ɪsəna pə lapa tɔ́ɔ́lɔ́.

Kɔ́yɔ́kɔ́ nakɔ́lɔ́yɪ Ilii na Ilisee pa lu Kilikaa na pá təŋəyɪ tɔ́ma. ² Pə kɔ́ma na pə keesi uena Ilii tɔ́ Ilisee sɪ: Tacaa tiliyɪ-m Petɛɛli. Caya cəne, na má kɔ́.

Ntɛna Ilisee sɪ: Ma tuukina Tacaa sɪ ma kaa yele-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá polo Petɛɛli. ³ M̀p̀ỳg̀ỳ tɔ́na Iṣo kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ teləsəlaa pɔ́ɔ́sa Ilisee sɪ: Saŋa Tacaa kɔ́akɔ́yɪ nyá caa tɔ́, n nyə́má mpɔ́? Ilisee sɪ: Eɛ, ma maɣamaya ma nyə́má mpɔ́. Mu taa heeli-m.

⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilii tasa tɔ́m sɪ: Tacaa tiliyɪ-m Yeliko. Ue caya cəne, na má kɔ́.

Ntɛna Ilisee tuu sɪ: Ma tuuna Tacaa sɪ, ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pa tēna pá tee Yeliko. ⁵ Kelenā tēna Iso kuyəgətətə teləsəlaa pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaa kpaḱəgi nyá caa tə, n nyəmə́ mpv? Ilisee si: Ee, ma nyəmə́ mpv. Mu taa heeli-m.

⁶ Ḿpóyó Ilii tasa-i heeluyū si: Tacaa tiliyi-m Yaatanī nəgə. Caya cəne, na má kəə.

Ntēna Ilisee tuuna Tacaa si: Ma kaa yelee-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pá tee tənaya pa tēna. ⁷ Ḿpóyó Iso kuyəgətətə teləsəlaa isu nule na naanwa təŋa-we, na pá səŋ taaləm. Na Ilii na Ilisee pelee pa we koteŋ təə. ⁸ Ulena Ilii wəgəsi i kpa i na í ma lum təə, na pə hee mpaav. Na pá tó kanyəŋa təə na pá tesi.

⁹ Pa naale pa tesaa, ulena Ilii pəəsi Ilisee si: Pepeye n caa si má la-ŋ na pə́cɔ Tacaa kpaɣa-m?

Ntēna Ilisee si: Ma caa si má hiki nyá feesuyū toma ke təm naale. ¹⁰ Ḿpuyule Ilii si: Mpi pə we katē təgə n sələməgi. Paa na mpv tə, ye Tacaa yelaa si n ná ma təkpaɣale, ile n hika mpi n sələməgi təgəle. Ama ye pə taya mpv, ile n laŋaa kele.

¹¹ Ilii na Ilisee pa təŋna mpv, ile kəkə keeke na pə kpaɣanəŋ pə yasa-weyele. Na kacuculaya kpaɣa Ilii ke kpaḱpaa. ¹² Ilisee ná mpv, ulena í sūv kapusi mapv si: Hai, ma caa, hai, ma caa. Iseyeli keeke na i saalu teeWa.

Ilii teeWa na pə saali ulena Ilisee cəli i wontu ke təm naale na laŋwakəlle. ¹³ Pə waali ké i kpaɣa kpa i wei Ilii pəta-i tə, na í məli na í səŋ Yaatanī pəgə nəgə. ¹⁴ Ḿpóyó Ilisee mapa kpa i nəgi lum təə, na í kiisi si: Ilii Iso Tacaa we le?

Ulena lum faɣa, na Ilisee tesi. ¹⁵ Ḿpuyule Yeliko Iso kuyəgətətə teləsəlaa mpa paa səŋa taaləm tə, pa loosa mpi Ilisee lapa mpv tə. Ulena pá tə si: Toma wena

a ka we Ilii taa tɔ, nɔnɔɔ a mɛla Ilisee kin. Ulena pɔ sɛŋi-i, na pɔ luŋi-i, ¹⁶ na pɔ tɔ si: Tɔ wɛna yɛlaa apalɔvɔ nyɔma nule na naanɔwa. Tu tili-we na pɔ pɛeki nyɔ caa. Ntanyi Taca Feesuɣu kraɣa-i mpɔ tɔ, kɔ pɛta-i pɔɣv nakɔli kɔ nyɔɣv taa, yaa tɛtɛkɛle taa kɛ tiiliyi.

Ulena Ilisee kisi si pɔ taa tili. ¹⁷ Pa caala-i teu, ulena i caŋ na i tisi, na pɔ tili pa yɛlaa nule na naanɔwa na pɔ pɛeki Ilii kɛ kɔyɛɛŋ tooso, pa ta na-i. ¹⁸ Pa mɛlaa na pɔ maɣana Ilisee kɛ tɛna, ulena i tɔ si: Maa heela-me si i taa polo.

Ilisee taɣanɔyi Yeliko lum

¹⁹ Mɔpɔɣɔ Yeliko nyɔma tɔma Ilisee si: Hai, ta caa, ta ɛcatɛ we teu. Ama tɔ lum wakɛlɔyi alaa, na pɔ laki na tɔla hɔlɛsɔyi*fa*. ^a ²⁰ Ntɛna Ilisee si: I tɔ tɔm kɛ nyanɔɣa kɔfalɔɣa taa, na i kɔna-m.

Mɔpɔɣɔ pa kɔna-i. ²¹ Ilisee mɔwa tɔm mpɔ ulena i polo na i tɔ-wɛɣi hite taa na i tɔ si: Taca si ma taɣana mɔ lum. Pɔ kaa tasa mɔ yɛlaa na mɔ tɔla kɛ wakɛlɔvɔ.

²² Ulena lum mpɔ pɔ la teu kɛ halɔna saŋa kɛ teitei isu Ilisee yɔɣɔtɔɣv tɔ.

Piya tɔvɔwa Ilisee na sɔ sɔ

²³ Mɔpɔɣɔ Ilisee lu Yeliko na i kraaki Petɛɛli. Ulena piya lu ɛcatɛ taa na sɔ tɔvki-i si: Nyɔnlɛɛsɔɣv kra, nyɔnlɛɛsɔɣv kra.

²⁴ Ntɛna Ilisee pɛsi na i tɛŋsi-sɔyi mpusi, na taale wontu ɛɣatɔv nti pa yaa si Wusi tɔ, tɔ lu naale na tɔ cɛli piya nule na naale. ²⁵ Pɛle pɛ waali kɛ Ilisee

^a **2:19** hɔlɛsɔyi: Piipilinaa lelɛa na telɛsɛa si: Lum kɛ ɛɣam na tɛtɔ kɛ kaablɔɣa.

kpawa Kameeli puyv taa. I lu tēna, ūena í mēhna Samalii.

3

Iseyeli wulav Solam tōm

¹ Yuta wulav Sosafatí kawulaya pēnaya, pōlefei hiu nyēhka taa kē, Akarí pēyalv Solam tōyō í kawulaya ke Iseyeli taa kē Samalii, ke pusi naanōwa na naale. ²⁻³ M̄pōyó í lapa mpi pē ta maya Tacaā tō. I keena Solopuwam wei í tusa Iseyeli nyéma ke tūh laav taa tō. Ama í isayav tē tala í caa na í too pa nyōntv kē. Mpi tō, í kpēsa pōle kulalaale nte í caa ka sika tūyv Paali tō.

Iseyeli na Mowapv pa yōou

⁴ Mowapv wulav Mesa ka tōkaya heen ke tuu-tuuma kē. Paa pēnaya hka pē wēe sí í felí Iseyeli wulav ke lampuu ke ūwēesi iyisi nunōwa (100000), na ūwaan ke iyisi nunōwa (100000) na í hōntv. ⁵ Ama waav wei Iseyeli wulav Akarí sēpa na Solam leeti í lonte taa, ūena Mesa kvli í tō. ⁶ M̄pōyó Solam cō Iseyeli tetv tēna, na í kala í yoolaa. ⁷ ūena í tili na í heeli Yuta wulav Sosafatí sí: Mowapv wulav kula ma tō. Kō h̄ sēna-m na tē yōona-í. Sosafatí sí: Má na ma yoolaa na ma kpayanēh tá sōlv puwa sí tu sēna-ē. ⁸ ūena Sosafatí tili na pá pōsi-í sí: Le tō kē tu tēhna? Mpyule sí: Tē tēhna Itōm wulaya tetv taa.

⁹ M̄pōyó Iseyeli na Yuta na Itōm pa awulaa tv mpaav, na pá tō kvēēh naatosompōyōlaya. ūena pá lah lōm sí pá cēla pa yoolaa na pa kpayanēh. ¹⁰ Ntēna Solam ma kapuka sí: Hei, ta tōm tēmaya. Isō kōnna ta tosoyō cēne sí í tūyv-tūyv Mowapv nyéma nih taa.

¹¹ Μρύγὸ Σοσαφάτι πῶσαα σι: Ἰσὸ κυῶχῶτῦτῦ τελέσῦλῦ νῶχῶλῦ ἰ φεῖ cḗne σι ἰ πῶσι-τῶχῦ Ταcαα κέ τῶm?

Ἰlena ἰσεχέλι wulav yoolaa nyuyv tv nḗχῶλῦ ἰ cḗ σι: Ἰlisee wei na Ἰlīi paa tḗηαγα tḗma tḗ, ἰ we cḗne.

¹² Κεlena Σοσαφάτι σι: Πῶ we teu, apalv ἰνῖ ἰ ka κeesḗna-τῶχῦ mpi Ταcαα caana-tv tḗ.

Μρύγὸ awulaa tooso ἰνῖ ἰ pola Ἰlisee kin κέ kpakpaa. ¹³ Ntēna Ἰσὸ κυῶχῶτῦτῦ τελέσῦλῦ πῶσι Ἰσεχέλι wulav σι: Pepe tḗḗ κέ n kḗma na ḥ caalḗγι-m mpv? Polo na ḥ πῶσι nyá caa κυῶχῶτῦτῦ τελέσḗlaa yaa nyá too nyḗma. Κεlena wulav σι: Aai, Ταcαα kḗnna ta toosoγḗ cḗne σι ἰ τῶχῦ-τῶχῦ Mowapv nyḗma nin taa.

¹⁴ Mpuyvle Ἰlisee tasaa σι: Ma tuuna Ταcαα Toma tḗna tv wei ἰ tḗmle ma laki tḗ σι, Yuta wulav Σοσαφάτι tḗḗ κέ ma cḗki, tḗfḗ ma taa kēna-η. ¹⁵ Tḗv, ἰ kḗna-m yonyoolu nḗχῶλῦ κέ nḗnḗḗ.

Yonyoolu svv ἰ cḗmuyv mapv, Ἰlena Ἰσὸ toma tii Ἰlisee tḗḗ ¹⁶ na ἰ tḗ σι: Ταcαα γῶχῶtaa σι ἰ huli hila payale κέ lḗv kḗne kv taa. ¹⁷ Ἰ kaa nu tḗv yaa kv heelim pḗ tan. Pḗcḗ lom ká su lḗv kḗne. Na mḗna mḗ yoolaa na mḗ kalakḗη na mḗ tḗla wena a sḗχḗlḗγι wontu tḗ ἰ nyḗḗ. ¹⁸ Ἰle pḗcḗγḗle tḗna. Halḗ Ταcαα ká tḗ mḗ nin taa κέ Mowapv tetv. ¹⁹ Ἰ ká γḗki pa koloosi acalēē kopana, na ἰ seti pa tan kḗlḗlḗη tḗna. Ἰ ká suuli pa hila tḗna, na ἰ lḗγḗ pḗe ke pa tawa taa, na ἰ wakḗli pa kḗhalḗm.

²⁰ Tḗv fema ἰsu waatv wei pa laki tananη kḗtasḗ tḗ. Ἰle pa nawa lom luna Ἰtḗm κέle, na pḗ wataa na pḗ kḗη.

²¹ Waatv wei Mowapv nyḗma ná nuwa σι, awulaa mpḗ pa tooso kḗη-weye yoonav, Ἰlena pá suu apalaa tḗna mpa pa mḗna yooḗ pote tḗ, na pá su-weye tetv

tona tɔɔ. ²² Tɛv fema, ɩɛ pa ná ilim ɩɛɛmɔyɔv kɛ lum mpi pə taa keɛ na pə sɛɛwa ɩsu caləm. ²³ ɩɛna pá má kapuka si: Heiyeyei, awulaa tooso ɩni pa yooná tɛmɔya pa taa pa tike kɛ na pá kú tɛma na pa caləm kpe, í loosi yee. Tɛ polo tɛ kuu pa wontunaa.

²⁴ Waatu wei pa tala ɩɛyɛli nyɛma tɛsikile, ɩɛna pɛɛ pá lu pa tɔɔ, na pá kv-wɛ, na lɛlaa se. ɩɛna pá tɛɲ pa waali na pá suv pa tɛtv taa na pá la-wɛyɛ nananana. ²⁵ Ḿpɔ́yú pa yɔka pa acaɛɛ, na pá lɔyɔ pa tawa taa kɛ pɛɛ pɛɛ, na pə wakɛli pa kvhaləm. Na pá suuli pa hila, na pá seti pa tuɲ kvɔlvɔɲ tɛna.

Ama Kii-Heɛsi ɩcate tike kɛ pa ta tokina. Paa na mpv, ɩɛna pɛntɔlɔɲ lɔyɔlaa polo na pá ta-tɛyɛ kotaya. ²⁶ Mowarv wulav cɛkɛnaa si ɩ kaa tulɩ-ti, ɩɛna í kpeyeli ɩlayalɛɛ yoolaa nasɛtoso nunuwa (700) si, pá fayana ɩtɛm tɔɔ na pá lu. Ama pa ta pəsi.

²⁷ Ḿpɔ́yú Mowarv wulav yaa ɩ pɔyalv kancaalaya nyɛɲ, wei pu wɛɛ si í lɛɛti ɩ lonte tɔ na ɩ kv-ɩ, na ɩ la ɩ tɔyɔv kɛ kɔtaya kɛ ɩcate kolunɔ tɔɔ. ɩɛyɛli nyɛma ná mpv, ɩɛna sɔyɔntv kra-wɛyɛ katatɔlaya, na pá məli pa tɛ.

4

Ilisee waasayi alv leelu

¹ ɩsɔ kvɔyɔɔtɔtv tɛlɛsɔlv nɔyɔlv ɩ ká sɛpɛna na í yeɛ leelu. Ḿpɔ́yú kvɔyakv nakɔli ɩ pola Ilisee kin na í tɛmɩ-ɩ si: Ta caa, ma paalv ka kɛ ɩsɔ tɛmlɛ tv kɛ. ɩ sɛpa, ɩɛna ɩ kɛmlɛ tv kɔɔ si ɩ kpaakayi ta piya naalɛ kɛ yomaa. ɩɛ hai, sɛna-m.

² Ntɛna Ilisee pɔɔsi-ɩ si: Pɛpɛyɛ n caa si má la-ɲ? Heeli-m mpi n wɛna tɔ. Alv si: Ma fɛina pulv cɛcɛka. Nimaya kaasɛna-m nyanaya taa. ³ Kɛɛna

Ilisee si: Təv, polo nyá asəmaa cəlv na ń kənti pa kin ke nyanasi ke səsəm. ⁴ Ulena nyana nyá piya í ssv mə nan taa, na í təkı mə təv, na ń pələyi nimaya ηkeye nyanasi taa na pə suyi na ń sukı.

⁵ Mprúyú alv tewa na í polo na í na i piya pá təkı pa təv. Na i piya celəyi-i nyanasi, na í suuliyi nim. ⁶ Pə keesaa, ulena í tó i pəyaya leŋka si: Cele-m nyanaya.

Ama nyanasi təna suwa. Ulena pəyaya təv si: Pə ta kaasi nakəli. Ulena nim náá yelev. ⁷ Ulena alv polo na í heeli Isə kuyəçətəv teləsvlv ke mpi pə lapa təv. Na ílé i təv si: Polo na ń pəeti nim mpi na ń felı nyá kəma. Ye pə kaasa-η wena, ulə nyana nyá piya í təçə.

Ilisee ke Sunem alv toŋ tv te

⁸ Mprúyú waatv nəçəlv Ilisee təŋna Sunem icate taa. Alv toŋ tv nəçəlv i ka wə təna. Ulena alv inı í caalı-i sı í polo i te na í nyəv lvm. Pə təv ké ye Ilisee i təŋna təna təv, i heləyi alv inı i te na í təkı.

⁹ Kelena kuyaku nakəli alv inı í təv i paalv si: Ma nyəmə teu sı apalv wei inı i kəŋ tá te təv, i ké Isə kuyəçətəv teləsvlv səsə ké. ¹⁰ Tə ŋma-i kutuluyv ke ta nyəŋkv pata təv. Tə sı-i kvhəntəçv, na taapəli, na kpelaya, na fətəla. Ye kuyəŋkv í tēna cəne, i helı na í ssv.

¹¹ Mprúyú kuyaku nakəli Ilisee tēkaçə na í helı kutuliya ηke ka taa na í ssv. ¹² Ulena í tili i təmlə tv Kehasi si: Polo ń yaa alv təyaya tv inı. Alv kəma na í səŋ kutuluyv nəçə. Ulena ¹³ Ilisee təv Kehasi sı teləsi-i si: N lapa-tuyv kvpantv ke səsəm, ulə pepeçə taa la-η? Tə yəçətı nyá təm ke wulav yaa yoolaa nyuyv tv kin na? Alv si: Ma sama. Ulə ma ta laŋ puləçv ma nyəma taa.

14 Ntɛna Ilisee pɔɔsi Kehasi si: Pɛpɛyɛ tu lapɪ-
i? Kehasi si: I fɛina apalɔpɔyaya. Pɔyɛle i paalɔ
kpatɛlaa. 15 Mɔɔyɛle Ilisee si: Tɔv, yaa-i.

Alɔ mɛlaa 16 ɛna Ilisee tɔ si: Pɛnaya ká sikiyi isɔ
isɛntɔ taka teitei tɔ, n ká nɔki apalɔpɔyaya.

Ntɛna alɔ ma kapuka si: Hei, Isɔ kɔyɔɔtɔtɔ
tɛlɛsɔlɔ, taa pɔyusu-m yoo.

17 Mɔɔyɛ alɔ ɪni i lapa teu, na í lɔlɔ apalɔpɔyaya, kɛ
waatɔ wei teitei Ilisee ká kɛɛsaa tɔ.

Sunem alɔ pɔyaya fem

18 Mɔɔyɛ pɔyaya ŋkɛ ká lapa yɔlɔ. ɛna kɔyaku
nakɔli ká tɛŋ ka caa waalɔ kɛ taalɛ kɛ tɔkɔntɛ. 19 Pɛ
tasaa, ɛ ka mɔpa kapuka ntɛ si: Waai, paapa, ma
nyɔyɔ, ma nyɔyɔ.

Ntɛna cɛcɛ kɔsi i tɛmlɛ nyɔma taa nɔɔlɔ si: Pɔna-
kɛyɛ ka too kiŋ.

20 Tɛmlɛ tu tana pɔyaya kɛ ka too, na toto nɔki-
kɛyɛ i nɔɔhɛɛ tɔɔ. Pɛ kɔma ilim sikuyɔ, ɛna ká hɛɛ.

21 ɛna í kraana-kɛyɛ kutuluyɔ ŋku kɔ taa Ilisee kɔŋ
na í hɛntɔyi tɔ. Na í husi-kɛyɛ Ilisee kato tɔɔ, na í tɔki
nɔnɔɔ. ɛna í kra taalɛ 22 na í tɔ i paalɔ si: Cɛlɛ-m
tɛmlɛ tu na kraŋaya alɔnyɔŋka. Ma lɔki ma tɔyi Isɔ
kɔyɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔlɔ tɛ, na má kɔɔ.

23 Ntɛna i paalɔ pɔɔsi-i si: Alaafɔya kɛlɛ n puki Isɔ
kɔyɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔlɔ tɛyɛ saŋa na? Anɔ pɛ taya isɔtɔ
kɔfalɔ acima, yaa kɔyaku kɔhɛɛsɔyɔ. Ntɛna alɔ si:
Alaafɔya kɛ.

24 ɛna alɔ tɔ tɛmlɛ tu si: Polo tɛ polo. Ye ma ta tɔ
si í saŋ, taa saŋ yoo.

25 Mɔɔyɛle pá tɔ Kamɛli mpaasɔ, na pá polo Ilisee
tɛ. Waatɔ wei Ilisee loosa-i poolɔŋ, ɛna í heeli
i tɛmlɛ tu Kehasi si: Alɔ wei i laki-tɔyɔ ɪkɔntɔ kɛ

Sunem tɔyɔɛ. ²⁶ Səŋi-i na ń pɔɔsi í na i paalu, na i pəyaya, pa alaafəya tɔɔ.

Kehasi səŋa-i, ɔlena alu cɔ-i si: Alaafəya ké. ²⁷ Alu tala Ilisee kinj ke pɔyɔ taa, ɔlena í hoti Ilisee tɛɛ, na í kra i nɔɔhɛɛ, na Kehasi maɣasi ɪsu i tɔyɔnəŋi-i. Ntɛna Ilisee si: Yele-i, i lanjɛ wakəlaa ké. Ama Taca a ta ye le si ma nyi mpi pə tɔɔ tɔ.

²⁸ Mpɔyɔɛ alu mapə kapuka ke kpaakraa si: Ta caa, ntɔŋ ma taa səlɛmi-ŋ pəyaya? Halɪ maa tu kisaa ké si ń taa puyusu-m.

²⁹ Ntɛna Ilisee tɔ Kehasi si: Kpaɣa ma kpatóyú na ń lɔyɔ nyá tɔyɪ Sunem tɔcau. Taa səŋ mpaau taa si n sɛɛki nɔyɔɔ, yaa pɔntɔ sɛɛki-ŋ. Ye n talaa, ɔɛ n tənɪ kpatóyú ke pəyaya ɪsɛntɔɔ.

³⁰ Ḿpóyú pəyaya too tɔma Ilisee si: Ma tuukina Taca a si ye n ta kulɪ, maa mələyɪ ma tike.

ɔlena Ilisee kulɪ na í təŋi-i. ³¹ Kehasi ná laala-wɛ, ɔlena í tənɪ Ilisee kpatóyú ke pəyaya ɪsɛntɔɔ. Ama pəyaya ta tu kɔyɔɔ kɔyɔɔyɔ maɣamaɣa. Ḿpóyú Kehasi mələa na í heeli Ilisee si: Pəyaya ta fe.

³²⁻³³ Ilisee talaa na í sɔv kutuluyɔ taa, na í maɣana pa husa-keɣɛ ḿpóyú i kato tɔɔ na ka sɛpa. ɔlena í təkɪ i tɔɔ na í səlɛmi ɪsɔ. ³⁴ ɔlena í papɪ pəyaya tɔɔ, na pa nɔɔsi na pa ɪsɛ na pa niŋ ke tɔma tɔɔ, na ka tənuyɔ tayanɪ haŋyɔyɔ. ³⁵ ɔlena Ilisee kulɪ na í təŋ na í cɔɔkəna kutuluyɔ, na í tayanɪ ka tɔɔ ké lunyɔyɔ. Ḿpóyú pəyaya cimsa kpaakraa ke tɔm naatosompəyɔɔɔɔ, na ká kulɪ ɪsɛ. ³⁶ Tənaɣa Ilisee tila Kehasi si: Polo ń yaa pəyaya too.

Toto kɔma, ɔlena Ilisee tɔmi-i si: Kɔɔ ń mu nyá pəyaya.

37 Μρύγύ αλυ hēnta Ilisee κε ατε. Uena í kpaγa ι pəyaya na í tee.

Tuusi nsi si fei təγov tə

38 Μρύγύ nyəγəsi waatu taa, kuyaku nakuli Ilisee kəma Kilikaa, na í koti Iso kuyəγəttutu teləsəlaa κε ι kin. Uena í tə ι təmle tu si: Təsi tiyaya səsaya na í hili-weyε tuusi.

39 Μρύγύ pa taa lelv yela tuusi κε haləm taa, na í mayana aloolaya nakəli, na í kooli ka pee, na í həkə ι toko taa, na í kəə na í peli-ye na ι təsi. Ama nəγəlv ta nyi-ye. 40 Tuusi puwa na pá tu yəlaa na pá təη. Uena pá má kapusi si: Hei, Iso kuyəγəttutu teləsəlv, tuusi nsi sətv ké.

Nəγəlv ta pəsi na í təγə. 41 Μρύγύ Ilisee təma si: I kəna mvlm. Pa kənaa, uena í tó tuusi nsi si taa na sí lá təγov. Uena Ilisee heeli ι təmle tu si: Tv yəlaa.

Tiipile taa tuusi ta κε sətv tətə.

Iso kuyəγəttutu teləsəlaa nunowa (100) caləsvyv

42 Μρύγύ kuyaku nakuli, apəlv nəγəlv ι luna Paali-Salisa. Na í kpənna Iso kuyəγəttutu teləsəlv κε ι kvhaləm kalaalasi. Isu təγənyaya pee potopotonaa κε hiu, na pee kvtonjee κε huluyu taa. Μρύγύ Ilisee təma ι təmle tu si: Tala pa tənaya təγənyaya ηke. 43 Ntəna təmle tu si: Ma taləyi kanε inəyi yəlaa nunowa (100) na pá tala pa le? Ilisee si: Nyaa tala-we te. Tacaα yəγətaa ké si, paα təγə na pá haγa na pá kaasi.

44 Μρύγύ təmle tu tala təγənyaya ηkeye ι taapalaa. Na pá təγə na pá haγa na pá kaasi, isu Tacaα ka yəγəttuyv tə.

5

Asilima kwtəŋ tv Naamanŋ waav

¹ Silii tetv wulav ka wenna i yoolaa nyvɔv tv, na pá yaaki-i si Naamanŋ. Apalv ɪni i ka ké yoolu ké. I na i yoolaa pa toŋ taa ké Tacaa ka yelaa, na Silii nyéma kəli. Haləna pa wulav saŋi-i. Ama asilima kwtəŋ ka wenna-i. ² Pécó waatu nəɣəlv, Silii nyéma ka lu Iseyeli nyéma ké koluv. Ilena pá kra Iseyeli pɛeliya nakəli na Naamanŋ alv tiliyi. ³ Mɔvɔvɔle kvyaku nakəli pɛeliya ŋke ka heela ka too si: Hai, kasa. Ye ɪsu ta caa ka pola Samalii Iso kvyəɣətvtu teləsvlv cəlv, ílé i ká waa-i asilima kwtəŋ ŋkəvɔ ləŋ ké.

⁴ Mɔvɔvɔ Naamanŋ heela wulav ke pɛeliya ŋke ka təm nti. ⁵ Wulav si: Təv, pə we teu. Maa cɛle-ŋ lɛɛtəli na í kpenna Iseyeli wulav.

Naamanŋ tɛkaya, ilena í kpenna liyitee nyəɣəlvɔv ke kiloonaa ŋmɔnɔvɔv na nuɔvwa (300). ⁶ Mɔvɔvɔ i pona lɛɛtəli, na í cɛla Iseyeli wulav. Pa ŋmaa i taa si: Má kusəna ma yoolaa nyvɔv tv Naamanŋ na takəlaya kanɛ si, í waa-i i asilima kwtəŋ. ⁷ Iseyeli wulav tɛma-keɣe kalvɔv, ilena í cəli i wontu, na í má kapuka si: Ha, íe ma ké Iso na má kvyi yəlaa na má feesiyi-we? I nawa Silii wulav kəna-m kwtəntv si má waa-i tə. Ma nəɣə ke i pɛɛkəyi mɔv yoo.

⁸ Waatu wei Iso kvyəɣətvtu teləsvlv nuwa si Iseyeli wulav cəla i wontu, ilena í tili si pá pəsv-i si: Pepe təv ké pə caala-ŋ mɔv pə taka? Yele-i na í kəv ma kɪŋ, na í nyi si tampana Iso kvyəɣətvtu teləsvlv we Iseyeli taa.

⁹ Mɔvɔvɔ Naamanŋ kraɣa i kekeke, na i kraɣanəŋ, na í polo í səŋ Ilisee təyaya nəɣə. ¹⁰ Ntəna Ilisee tili nəɣəlv si pá heeli-i si: Polo í ŋmilisi nyá təyi

Yaatanɩ pəɣɔ taa ké tɔm naatosompəɣɔlaya. Pu tɛ-ŋ təkpatakpata.

¹¹ Tənaɣale Naamanɩ tɔ mpaav na pááná, na í tɔŋ si: Pɔwe, maa nyəmə si Iso kuyɔɣɔtɔtu teləsɔlu ká lu i mayamaya ké, na í səŋ ma ɪsɛntaa, na í səlɛmɩ i Iso Taca, na í tokina timpɩ taa kɔtɔŋ weɛ tɔ na í waa-m.

¹² Ue Tamasi pusi Apana na Paapaa pa ta kəli Iseyeli ləŋ. Ye ma caaki maa yaaki təna na pə waa-m?

Uena Naamanɩ ha siɣile na í tɛkəna pááná.

¹³ Mpuɣule i tɛmlɛ nyəma se i waali na pá pəɔsi-i si: Ta caa, ye Iso kuyɔɣɔtɔtu teləsɔlu ka tu-ŋ tɛmlɛ səsɔɔle natəli si n̄ la, n ká kpisaa? Ue pepe tɔɔ ké i tɔma si n̄ ya lɔm na pə waa-ŋ, na n̄ kisiɣi?

¹⁴ Uena Naamanɩ tisi na í tii Yaatanɩ pəɣɔ lɔm taa, na í ŋmilisi i təɣi tɔm naatosompəɣɔlaya, ɪsu Ilisee heela-i tɔ. Uena i kɔtɔŋ tɛ, na i tɔnuɣu məli tɔsotosoto, ɪsu pəyaya səkpelaya. ¹⁵ Ḿpóyú Naamanɩ na i nyəma pa məla kraapaa kɛ Ilisee tɛ, na í tó si: Pənentɛ ma nyəmə si Iso nəɣɔlv fɛi tɛtu taa ké tiili, ɪsu Iseyeli Iso. Ue ma sɛkəna-ŋ na wontu tənɛ.

¹⁶ Ama Ilisee tuuwa si: Na Iso wei i tɛmlɛ ma laki tɔ, ma kaa mu pə taa pɔlv.

Ḿpóyú Naamanɩ caala-i, uena Ilisee kisi. ¹⁷ Uena Naamanɩ tasa si: N kisa ma kɔhaham tɔ, yele na má cosi mə tɛtu kɛ pəɔɔ, ɪsu kraŋasi naale səɣəla. Mpi tɔ, Iseyeli Iso tike kɛ maa laki ciikuɣu kətaya na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. ¹⁸ Ama kɔlvmtu kɛ ma səlɛməɣi si Taca í wii-m. Ye ma caa Silii wulav suuki i tɔɣv Liməŋ kutuluɣu taa si i laaki, maa su-i. Hai, Taca tayanɩ-m ntɩ inɩ.

¹⁹ Mpuɣule Ilisee si: Kpe, Iso í su-ŋ.

Uena Naamanɩ tɔ mpaav.

Kehasi kúpantvɔv

Naaman tɛɛwa ɪ ta tu hatələta səsəm. Uena
²⁰ Kehasi maɣasɪ ɪ taa sɪ: Ma caa kisa Siliɪ toŋ tɔ ɪnɪ
 ɪ wontu nté yem. Na Isə, ɪsu ma se ɪ waali na má
 mɔ pulɔɔv. ²¹ Ntɛna í se apalɔ ɪnɪ ɪ waali. Naaman
 pəsaa na í na-ɪ mɔv, ɪlena í lu ɪ kɛkɛ taa na í ŋmaa aɛ.
 Uena í səŋɪ-ɪ na í pɔsɪ-ɪ sɪ: Alaafəya kɛɛ? ²² Ḿpúyú
 sɪ: Alaafəya kɛ. Ma caa kusəna-m sɪ Isə kɔyɔɔtɔtɔ
 tɛləsəlaa kpekəle nyəma naale luna Ifəlayim pulasɪ
 taa, na pá kɔɔ ɪ tɛ. Sɪ ń ha-wɛyɛ liyitee nyəɔtɔ
 kiloona hiu na naanɔwa, na acima wontu kɛ naale.
²³ Ntɛna Naaman sɪ: Yele ma cɛɛ-ŋ kiloona nutoso.

Uena Naaman kaana Kehasi na Naaman tɔ
 nyəɔtɔ ntəɣɪ hulɔŋ taa na í həkɔ. Na í cɛɛ-ɪ tətəɔ
 acima wontu, na í sukɪ ɪ tɛmlɛ nyəma naale na pá
 təŋna Kehasi. ²⁴ Pa tala pulaya nakəli, ɪlena Kehasi
 mɔ hulɔŋ na wontu na í sɔvna ɪ tɛ. Uena Naaman
 tɛmlɛ nyəma náá məli.

²⁵ Waatɔ wei Kehasi məla ɪ caa kɪŋ, ɪlena Ilisee
 pɔsɪ-ɪ sɪ: Leyɛ n luna? Ḿpɔyɔlɛ sɪ: Ta caa, ma ta
 polo tiili se.

²⁶ Ntɛna Ilisee sɪ: Saa wei apalɔ ɪnɪ ɪ na-ŋ na í
 lu ɪ kɛkɛ taa na í ŋmaa aɛ tɔ, pə hula-m kɛ te. Ue
 pə ta tata sɪ ń hiki wontu kúpantɔ na liyitee, na ń
 yana Olifinaa na lesɛŋnaa tawa, na tɔla na yomaa
 apalɔnyəma na alɔnyəma. ²⁷ Pə tɔɔ tɔ, Naaman kɔtəŋ
 ká məli nyana nyá lɔlɔyɔ nyəma mə tɔɔ kɛ tam tɔɔ.

Waatɔ wei Kehasi lu Ilisee kɪŋ ɪlena asilima
 kɔtəŋ waasɪ ɪ tənɔyɔ təna na í hɔlɔmɪ tɔlaɪaɪ ɪsu
 kpronkpomɔlɔm.

6

Laale kvlepüle hiiu

¹ Μρύγύ kuyaku nakuli Iṣo kuyəɣətutu teləsəlaa kpekəle nyáma pola Ilisee kin na pá tòm-ı sı: Ta caa, ta kutuluɣu ŋku kv taa tə kotiyi tɔ ku takı-tv. ² Ile yele na té tii Yaatanı pəɣo nəɣo, na paa wei í seti taav, na té siki kutuluɣu lɛŋku. Ilisee sı: ı polo.

³ Mpuɣule pa taa lɛlv pəsənaa sı: Ta caa, ta na-ŋ tu pona. Μρύγύ sı: Pə we teu, maa təŋ-mɛ.

⁴ Ilena pa təna pá tii Yaatanı pəɣo nəɣo na pá seti tuŋ. ⁵ Pa taa lɛlv setayaa ı taav, ilena laale holi na té hoti ləm taa. Ntəna apalv ını í má kapuka sı: Hei ta caa, ma lepa. Laale kukəntəle ké.

⁶ Μρύγύ Ilisee pəɣsa-ı sı: Le taa ké tə hotaa?

Apalv ını ı hulə-ı, ilena í seti tuɣv piliŋa na í ləɣo təna ını, na laale kpa ləm təo ké kpaɣaa. ⁷ Ntəna Ilisee sı: Kpaɣa-tɛ.

Ilena apalv ını í siisi na í kpaɣa-tɛ.

Ilisee kpa Silii yoolaa

⁸ Waatv wei Silii wulav yookayana Iseyeli nyáma tɔ. Μρύγύ kuyaku nakuli, í na yoolaa nyuɣv nyáma, pa caɣaa na pá ləsi timpı paa siki tɔ. ⁹ Ama Ilisee tilaa na pá kɛɛsı Iseyeli wulav ke lona nna nna a taa pə fɛı sı pá polo tɔ, sı Silii yoolaa we təna.

¹⁰ Ilena Iseyeli wulav tili ı yoolaa na pá feŋ lona anı.

Təm payale ke pə lapa mpv, na Ilisee náá kɛɛsəɣı Iseyeli wulav, na ílé í nyəŋ ı təntɛ. ¹¹ Μρύγύ pə haŋa Silii wulav, na í koti ı yoolaa nyuɣv nyáma, na í tɔ-we sı: Mənaafiki we ta taa, na í tayasəɣı Iseyeli wulav. ı kuli ı waalı.

¹² Ntɛna ɪ yoolaa nyɔɔyɔ nyɔma taa lɛɔ si: Mɛnaafiki fɛi tɔ taa yoo. Ama Ilisee telɛsɔyɔna wulav, kɛ nti nti n yɔɔtɔyɔ nyɔ naŋ kɔhɛntɔyɔ taa tɔ.

¹³ Kɛlɛna Silii wulav tɔ-wɛ si: ɪ polo na ɪ nyɪ timpi Ilisee wɛɛ tɔ, na ɪ kpa-ɪ.

Pɛlɛ pa kɔma ɪlɛna pɔ heeli-ɪ si ɪ wɛ Totɔŋ. ¹⁴ Mɔpɔyɔ Silii wulav tila yoolaa tuutuuma, na kɛkɛnaa, na kpaɔanɛŋ, na pɔ polo pɔ nyala ɪcatɛ.

¹⁵ Tɛv fema tanɔŋ tɔhulu, na Ilisee tɔmlɛ tɔ lu, ɪlɛna ɪ nɔ yoolaa, na kɛkɛnaa, na kpaɔanɛŋ tama ɪcatɛ. ɪlɛna ɪ mɔ kapuka si: Hei, ta caa, tɔ lɛpa. Tu tɔŋ ŋku?

¹⁶ Mɔpɔyɔ Ilisee si: Taa nyɔ. Mpa pa wɛ ta waali tɔ pa kɔla-wɛyɛ paɔalɛ.

¹⁷ Pɔ waali, ɪlɛna ɪ sɔlɔmɪ ɪsɔ si: Hai, Tacaɔ, kuli ɪ ɪsɛ na ɪ nɔ.

Mɔpɔyɔ Tacaɔ kula ɪ ɪsɛ, na ɪ nɔ kɔkɔ kɛkɛnaa, na pɔ kpaɔanɛŋ waasa pulaya tɔɔ.

¹⁸ Mɔpɔyɔ Silii yoolaa suv tɔntɛ, na pɔ tiikina Ilisee tɔɔ. ɪlɛna Ilisee sɔlɔmɪ ɪsɔ si: Yulɔsi pa ɪsɛ.

Ntɛna Silii yoolaa yulɔmɪ ɪsu Ilisee sɔlɔmɔyɔ tɔ. ¹⁹ ɪlɛna Ilisee tɔ-wɛ si: ɪ toolaa kɛ, pɔ taɔa cɔnɛyɛ pa hulɔ-mɛ. ɪ tɔŋɪ-m na mɔ pɔna-mɛyɛ wei ɪ pɛkɔyɔ tɔ ɪ kiŋ.

Mɔpɔyɔ Ilisee pɔna-wɛyɛ Samalii. ²⁰ Pa suv ɪcatɛ taa, ɪlɛna ɪ sɔlɔmɪ si: Tacaɔ kuli pa ɪsɛ na pɔ nɔ ɪlɛ.

Silii yoolaa ɪsɛ kulaa, ɪlɛna pɔ cɛkɔna si Samalii ɪcatɛ taa kɛ pa wɛɛ.

²¹ Waatɔ wei ɪsɛyɛli wulav nawɔ yoolaa mpɛ, ɪlɛna ɪ pɔɔsi Ilisee si: Ma kɔ-wɛyɛ, ma caa? ²² Ilisee si: Aai, yoo. Pu wɛɛ tɔ, ye yoolaa kpawɔ yomaa, paa kɔyɔ-wɛ. ɪlɛ calɪ-wɛ na pɔ tɔyɔ na pɔ nyɔɔ, ɪlɛna ŋ yɛlɛ-wɛ na pɔ mɔli pa wulav kiŋ.

23 Μῦρὺγὺ Ἰσεγελὶ wulav lapa-wεγε μουλλε τᾱκρετεκρετε, na pά τᾱγᾱ na pά nyᾱᾱ. Ἰlena ί yelewε na pά mᾱli pa caa τε. Pᾱ kpaγav hatoo waatu inι τᾱγᾱ yoolaa ηmulaa yela Ἰσεγελὶ tetu taa kέ σου.

Samalii nyᾱγᾱσι

24 Μῦρὺγὺ waatu nᾱγᾱlv, Silii wulav Penι-Hatati kpeyela ι yoolaa, na pά polo pά nyala Samalii icate.

25 Ἰlena nyᾱγᾱσι anaam lu tᾱ taa. Na halι pά pεεtᾱγι kpaηaγa nyυγυ ke liyitee nyᾱγᾱtu nunaasa na pa τε τᾱγᾱnαγa pεe naali a ηkute ke liyitee nyᾱγᾱtu kakpasi.

26 Μῦρὺγὺ kuyaku nakvli Ἰσεγελὶ wulav τᾱηaγa icate koluηa τᾱᾱ. Ἰlena alv nᾱγᾱlv ί mά kapuka si: Hai, ta caa waasi-m.

27 Ntena wulav si: Ye Tacaα ta waasi-η, maa pᾱsᾱγι. Pᾱ ta kaasi pulv, paa τᾱγᾱnαγa pεe paa solvm.

28 Pepeye n caa?

Alv si: N nawa alv inε? Tete waali kέ ι tᾱma si: Tᾱ τᾱγᾱ ma pᾱγaγa, ye pᾱ fema, ile tu teeσι ι nyᾱηka.

29 Μῦρὺγὺ tᾱ tᾱsa ma pᾱγaγa ηke na tᾱ τᾱγᾱ. Teυ fema na mά tᾱmι-ι si, ί kᾱna ι nyᾱηka na tᾱ τᾱγᾱ, ilena ί ηmeσι-ke.

30 Wulav nu alv tᾱm nti, ilena ί cᾱli ι wontu na laηwakelle ke koluηa τᾱᾱ tᾱna. Ἰlena yᾱlaα nά si ι ka suu fᾱlᾱtᾱnaα taka kέ pᾱ tee. 31 Ἰlena wulav mά kapuka si: Ye ma ta setι Ἰlisee nyυγυ ke saηa Ἰso ί to-m wahala sᾱsᾱ.

Ilisee kpaala nyᾱγᾱσι tem

32 Ἰlisee na icate sᾱsaa pa wε ι τε na pά τᾱηna kotuyυ. Ἰle wulav kusa nᾱγᾱlvγυle, na inι ι tᾱηᾱγι waali. Tillu ta tu tata, ilena Ἰlisee heeli sᾱsaa mpe si: Yulukulv ilέ ι kusᾱna nteγe nᾱγᾱlv si ί kᾱᾱ ί setι ma

nyuyv. I tæki nənəgə, í taa yelee na í ssv. Ii tu nukü i mayamaya i nəəheε tanj ke tillu waali.

³³ Iiisee nəgə ta tiita aε, iε wulav yəgətaa kelee si: Tacaα kənnə-tuyv mpusi inε. Iε pepeye tu tasa tælvuyv ke i kinj?

7

¹ Μρύγύ Iiisee cəwa si: Tacaα yəgətaa si cele isəntə taka, liyitee nyəgəlvuyv kulvumuyv ke paa ya mvlvm kiloonaα naanvwa na naale, yaa təgənaγa pee kiloonaα hiu na liyiti ke Samalii kvuyaku taa.

² Μρύγύ Iseyeli wulav yooou wontu təkvlv nəgə təkpaυ si: Paa Tacaα ká tvli isətənvuyv ke pəəη na kvətəgəυ pee luli, pu la isu n yəgətvuyv təgəle? Ntəna Iiisee si: N ká ná ná nyá isəpəle. Ama n kaa waa pə taa ké.

Silii yoolaa sewa, na nyəgəsi tεm

³ Asilima kvətəη nyəma liyiti nəgəlv i ká wenna Samalii icate nənəgə, na awali təə. Mpyvule pa təma təma si: Ye tə cəγa cəne, isu tə səpa yem. ⁴Təυ, anı ye tə təma si tə svvki icate taa, tu si nyəgəsi ké, təgənaγa fei. Té tu cəγa cəne, pə taa pə taa inəγi. Pə təə iε, té tii kolontunaa təsikile. Ye pa tu kv-tv awusa.

⁵ Pə taanaα, iεna pá tii Silii nyəma təsikile pa ta nu nəgəlv tanj.

⁶ Silii yoolaa ká nuwa kəkəte natələγi, isu yoolaa tuutuuma, na pa keekenaα na pə kpaγanəη tanj. Ntəna pá heeli təma si: Isəntə Iseyeli wulav fela Icipiti na Hiti pə nyəma ke liyitee ké, na pá kəη-tuyv yoonav. ⁷Ilim tokəγa, iεna Silii yoolaa se na pá yelee pa coka, na pa kpaγanəη na pa kpaγasi.

⁸ Asilima kutəŋ nyəma liyiti un i tala Sili nyəma təsikile na pá suv cokəle natəli tə taa, na pá təyə na pá nyəə. Uena pá kuu liyitee na wola na wontu kususutu, na pá polo pá ηmesi tiili. Uena pá məli na pá suv lentε taa, na pá kraɣa wontunaa kupaŋtu ke waani waani, na pá polo pá ηmesi tətə.

Asilii yoolaa sewa na nyəyəsɪ tε

⁹ Mpyúyú pa təma si: Isu tə hikuyu təm kupaŋtu ke saŋa isəntə na tɛ suna ta ti tə pə fei teu. Ye tə yelaa si pə nyaali na pɛ́cɔ́ tɛ heeli-ti, Isə ká hə ta ηkraŋyuv. Tɛ polo tɛ heeli-təyɪ wulav tε.

¹⁰ Mpyúyú asilima kutəŋ nyəma mpe pa suv icate taa, na pá yaa yoolaa mpa pa taŋyɪ icate nənyəyə tə, na pá heeli-wε si: Tə pola Sili yoolaa təsikile nté tə ta na nəyəlɔ. Pɛ́cɔ́ tə ta tu nu yulɔ nəyəlɔ taŋ. Kraɣanəŋ na kraŋasɪ tike ké pa tamsaa, na coka wε kpeɛ.

¹¹ Uena icate nənyəyə taŋlaa mpe pá yaa nəyəlɔ, na pá tilina-i təm ntəyɪ wulav tε.

¹² Mpyuyε wulav kula ahoə heka, na í tɔ i waali nyəma si: Ma nyəmə Sili nyəma mpe pa taa layatv. Pa nyəmə si nyəyəsɪ pu-tv. Pə təə ké pa lu pa təsikile na pá polo pá ηmeli tawa taa si, ye tɛ lu icate taa, ɪε pa kra-tv na tá isε. Na pá suv icate taa tətə.

¹³ Mpyúyú wulav waali nyəma taa nəyəlɔ ná təma si: Tɛ ləsi kraɣanəŋ kakpasɪ na tɛ tilina yəlaa napəli, na tɛ ná mpi pə lakɪ təna tə. Paa tə tu yela-wε, paa si teitei ké isu icate taa yəlaa təna.

¹⁴ Uena wulav cela yooú keekεnaa naaleye yoolaa, na pá polo Sili nyəma ke pεεkuyv si pa naa. ¹⁵ Mpyúyú pa təŋa pa nəəhεε, haləna Yaatanɪ pəyə. Na pá hiiki wontunaa tuutuuma wei Sili nyəma ləna mpaav si,

pə kaasi-we təfayafaya na pá se ləŋləŋ tə. Ulena pələ pá məli na pá heeli-təyi wulav.

¹⁶ Ḿpúyú icate nyéma lu kpakpaa, na pá tii Siliu nyéma təsikile, na pá kuu wontu. Haləna yəlaa pɛɛti molum kiloonaa naanɔwa na naale, yaa tɔɔɔnaya pee kiloonaa hiu na liyiti ke liyitee nyəɔɔlɔɔyɔ kolumɔyɔ, isu Tacaɔ ka heeluɔu-we tə. ¹⁷ Ḿpúyú wulav kusa i yoou wontu təkulɔ wei i tɔɔɔɔa-i tam tə, si í polo na í feŋ na í ná mpi pə lakɔ kuyaku taa ké icate nənɔɔ tə. Ama samaa wei i ka we təna tə, i paa-i nɔɔheɛ na í sí. Ḿpúyú Isə kuyɔɔtutɔ teləsulɔ Ilisee ka yɔɔɔta waatu wei Isɛyeli wulav kəma na í mayana-i tə.

¹⁸ Waatu wei Ilisee ká heela wulav si: Cele isəntə waatu paa pɛɛti tɔɔɔnaya pee kiloonaa hiu na liyiti, yaa molum kiloonaa naanɔwa na naaleɔe liyitee nyəɔɔlɔɔyɔ kolumɔyɔ ke Samaliu kuyaku taa tə.

¹⁹ Yoou wontu təkulɔ inɔ i cəna si: Paa Tacaɔ ká tɔli isəntɔyɔ ke pəɔŋ na kutɔɔɔɔ pee luli, pu la isu n yɔɔɔta tɔɔɔɔ? Halɔ Ilisee təmɔ-i si: N ká ná ná nyá isəpələ, ile n kaa waa pə taa ké. ²⁰ Na tampana ḿpúyú pə lapa. Icate nənɔɔ samaa fela-i ké na í sí.

8

Sunem alv təm tənaya

¹ Ḿpúyú kuyaku nakulɔ, Ilisee təma Sunem alv wei i pəyaya i ka feesaa tə si: Nyana nyá təyaya nyéma, í lu cəne. I polo timpɔ í caaki tə na í caɔa. Mpi tə, Tacaɔ caa i kəna nyɔɔɔsi ke Isɛyeli tetɔ taa ké pusi naatosompɔɔɔɔɔɔ.

² Ulena alv inɔ na i nyéma pá polo pá caɔa Filiisi nyéma tetɔ taa. Pusi naatosompɔɔɔɔɔɔ ke pa caɔaa

ισυ Ισο κυγῶγῶτῶτῶ τελῶσῶλῶ ka heeluyu-ι τῶ. ³ Pusi nsi si sikaa, ilena pá mēli pa tetu taa. Uena pá pōosi wulau ke pa tēyaga na pa tawa tōm.

⁴ Waatu inu i taa ké wulau yōgōtagana Ilisee tēmle tu Kehasi. Na í pōosi-ι si: Keeσι piti tēma nna Ilisee ka lapa tō. ⁵ Uena í keesōyi-ι pēyaga ηka Ilisee ka feesaa tō ka tōm. Ue alu na i pēyaga ηke pa tala wulau tēyēle, na pá pōosōyi-ι pa tēyaga na pa tawa tōm. Ntēna Kehasi si: Aηhaa, ta caa, alu ine i pēyaga kaneyē Ilisee ka feesaa.

⁶ Mprōgō wulau pōosa alu na alu keesi-ι pē tēna. Uena í heeli i yōlaa taa wei i wēna naani ke teu tō si: Paasēna alu inu i tōm nti. Pá mēgna-ι i nyām tēna. Pá cele-ι i tawa kululum kasēyaga ke pē kpayau too i fei tō.

Ilisee na Hasayeli pa tōm

⁷ Mprōgō waatu nōgōlō, Ilisee pola Tamasi. Uena pé pana pé wukaya Silii wulau Peni-Hatati. Uena í nu si Iso kygōgōtōtō telōsōlō kōma icate taa. ⁸ Uena í kusu i waali tu Hasayeli si: Pōna Ilisee ke kucōō. Pōosēna-ι si: Maa si yaa maa kōli?

⁹ Mprōgō Hasayeli sēgōla Tamasi taa kupampam ké yooyōōnaa nule si i haaki Ilisee. I tala Iso kygōgōtōtō telōsōlō kin, ilena í tō si: Nyá pēyalu Silii wulau Peni-Hatati kusēna-m si, má kōō má pōosi-η si i ká si yaa i ká kōli?

¹⁰ Ntēna Ilisee si: Polo na ḥ heeli-ι si, i ká kōli. Ama Taca hōla-m si, paa pu la isēna i ká si.

¹¹ Mprōgō Ilisee isēntaa layasa kpakpaa, na í nyēni Hasayeli tēpiηη na í naali wula. ¹² Ntēna Hasayeli si: Pepe lapa ta caa?

Mpuyule Ilisee si: Ma tema nau ke isana n ka ka kaka ke Iseyeli nyema koloosi acalae to. N ka lenti pa ifepiya, na n feli pa piya ke nohe, na n yaki ahusitonaa lotu. ¹³ Kelena Hasayeli si: Haya kuhulomaya ma, lege ma nawa pa to? Ilisee si: Taca heela-m si n ka pasi Sili nyema wulav.

¹⁴ Mpyu Hasayeli krema, lena wulav paasi si: Iso kyagotutu telosulu heela-n suwe? Mpuyule si: I heela-m ke si n ka kuli.

¹⁵ Ama tev fema, lena Hasayeli lii kunti ke lom na i taki wulav isentoo na i si. Ilena ni i tago kawulaya ke i lonte.

*Yuta wulav Solam tam
(Kvtasvto II 21:2-20)*

¹⁶⁻¹⁷ Iseyeli wulav Akari payalo Solam kawulaya panya kakpasi nyenka taa ke Yuta wulav Sosafati payalo Solam, na tago Yuta kawulaya ke Yosalem taa ke pasi palefei naanowa. I luluyu pasi we hiu na naanowa na naale ke waatu ni. ¹⁸ Mpyu i tema teitei isu Iseyeli awulaa Akari we. Hali ni i tu krayana ile i paelo, na i la mpi pa ta maya Taca to. ¹⁹ Paa na mpv Taca ta tisi na i wakeli Yuta kawulaya. Mpi to, i ka tema i tamle tv Tafiiti ke heeluyu ke si, nya luluyu nyema ka taki kawulaya ke Yosalem ke tam na pa kaasayi tema.

²⁰ Yuta wulav Solam ni i waatu taa ke Itam nyema kula i too, na pa kra pa tagi pa wulav. ²¹ Mpyu Solam na i yoolaa na pa yoo kekenaa, pa polaweye yoonav ke Sayii tetv taa. Ilena pele pa ta-weye kotaya. Ama aho naali mpe pa tii Itam nyema mpa paa tama-weye kotaya to pa too na pa yooa-we. Ilena Yuta yoolaa se na pa kpe. ²² Pa krayav waatu ni tago

Itəm nyéma lu Yuta nyéma niŋ taa, na pá wεε pa ti tɔɔ.

Μπόγύ Lipina icate nyéma ná lapa mpυ tɔtɔγɔ waatv inu i taa.

²³ Pa keesa Solam təmnaa lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁴ Waatv wei i səpa, ɔlena pá pimi-i pa tɔyaya pəlaav taa ké Tafiti tε.

*Yuta wulav Ahasiya təm
(Kvtəəsvtv II 22:1-6)*

²⁵⁻²⁶ Iseyeli wulav Akarɪ pəyalv Solam kawulaya pənaya naanɔwa na naale nyəŋka taa ké Yuta wulav Solam pəyalv Ahasiya ná pəsa wulav ke Yosalem ke pənaya kulɔmaya tike. I lɔlvɔv pusi ka wε hiu na naale ke waatv inu i taa. I too ka ké Iseyeli wulav Omili lɔlvɔv taa tv, pa yaakɪ-i si Atalii. ²⁷ ɔlena í tó isayav taa ké teitei isu i av lɔlvɔv nyéma Akarɪ wε. Na í lá mpi pə ta maya Taca tɔ.

²⁸ Μπόγύ Solam na Ahasiya pa lapa nɔγɔ kulɔmaya, na pá polo Sili wulav Hasayeli ke yoonav ke Laməti icate ke Kalaati tetv taa, na pə kó Solam. ²⁹ ɔlena í məli Sisilee si pá lapi-i kəle. Μπόγύ Yuta wulav Ahasiya pola-i σεεv.

9

Pa kra Yehu ke kawulaya

¹ Μπόγύ kuyaku nakuli, ɔlisee yaa ɔsɔ kuyəɔɔtutv teləsəlaa taa səkpəlu nɔγəlv, na í təmɪ-i si: Mv nim kate nyəm pəne, na ń lɔγɔ nyá ti təcav ke Laməti ke Kalaati tetv taa. ² Na ń mayana Sosafati pəyalv Yehu, inu i kena Nimsi saali. Ye n talaa ɔle n yaa-i i tike ke nanɔ nakuli kv taa. ³ ɔlena ń pəli nim ke i nyuɔv taa.

Uena í heeli-i si: Ma kra-η Iseyeli wulav. Ní tēma mpv, n tūli nānāgā na í se krapaa.

⁴ Mprúgú Iṣo kuyəgətutu teləsulu səkpeli inu i tēwa Laməti ke Kalaati tetu taa. ⁵ I tala tēna, uena í mayana Iseyeli yoolaa nyugu nyəma kotaa. Ntēna í tó si: Taca, ma caa ma na-η təm. Uena Yehu si: Ta taa awe? Iṣo kuyəgətutu teləsulu si: Nyá mayama.

⁶ Mprúgú Yehu kulaa na í pona-i tēyaga, na Iṣo kuyəgətutu teləsulu pəli i nyugu taa ké nim. Na í təmi-i si: Iseyeli Iṣo Taca yəgətā si, má kpana-η si í pəsi ma yəlaa Iseyeli nyəma wulav. ⁷ Na í kú nyá caa kərəη Akari lūluḡv nyəma tēna. Ue pə lēta Iṣo kuyəgətutu teləsəlaa na ma təmle nyəma mpa mpa Sesapeli kowa tə pa səm nté. ⁸ Maa ku Akari tēyaga apalaa tēnaga. Paa piya paa səsaa. ⁹ Maa lana i yəlaa ké isu ma lapəna Nepati pəyalu Solopuwam na Ahiya pəyalu Pasa pa nyəma tə. ¹⁰ Pə kaasa Sesapeli tə, nəḡəlu kaa pimi-i. Hasi ká tēgəna-i Sisilee haləm taa.

Iṣo kuyəgətutu teləsulu tēma mprúgú yəgətā, uena í tūli nānāgā na í se.

¹¹ Mprúgú Yehu luwa na í məli i taapalaa kin, na pəle pá pəsi-i si: Pūluḡv lapaga? Wentiyi kpanḡtu inu i caakəna-η ye? Yehu si: Ɔə, pə taya natəli se. Anu í nyəma Iṣo kuyəgətutu teləsəlaa mpe pa tə. ¹² I taapalaa si: N cəsəgi ké. Heeli-tuḡv nti i heela-η tə. Yehu si: I heela-m təmnaa pəḡale ké. Uena í heeli-m ma mayama ma nyəntu si, Taca tēma si i kra-m Iseyeli wulav.

¹³ Tənəḡale pa tēna pa wəḡsa pa krainaa, na pá pə-wəḡe kumte tə na Yehu caḡa, na pá hūli akantəle na pa tēna pá wiliti na pá tə si: Yehu, mə na tetu.

Yehu kuyv ke Solam na Ahasiya

14-15 Waatu nɔyɔlv lseyeli yoolaa tɛna ka taŋa Lamɔti ɪcatɛ kɛ Siliɪ wulav Hasayeli tɔɔ. Halɪ pɔ kɔ Solam na ɪ polo Sisilee na pɔ fɛki-ɪ.

Yosafati pɔyalv kelɛ Yehu, pɔyele Nɛmsi saali kelɛ. Pa tɛma Yehu kɛ kawulayɔ krau, ɪlena ɪ kɔli Solam tɔɔ. Na ɪ tɔ ɪ taapalaa si: Ye ɪ wɛ ma tɔɔ, ɪlɛ ɪ taa yele na nɔyɔlv fiti na ɪ polo Sisilee, na ɪ heeli nti tɔ lapa cɛnɛ tɔ.

16 ɪ tɛma mpv, ɪlena ɪ kra ɪ keke tɔɔ na ɪ tɛ Sisilee. Tɛnaya Solam hɛntaa, na Yuta wulav Ahasiya polo-ɪ wiiluyv. 17 Mɔpɔyɔ Sisilee kutuluyv sɔsɔɔv nyɔyɔv taa taŋlv loosa Yehu na napɛlɔyɪ ɪ waali. ɪlena ɪ tili na pɔ heeli wulav si: Ma loosa napɛli na pɔ kɔŋ. Ntɛna wulav si: Tili kraɔanv caɔalv na ɪ sɔŋ-wɛ na ɪ pɔɔsi-wɛ si: Alaafɔya kelɛ?

18 Ntɛna kraɔanv caɔalv nɔɔ tɛ na ɪ pɔɔsi-ɪ si: Wulav si mɔ pɔɔsi-mɛ si alaafɔya kelɛ? Ntɛna Yehu pɔɔsi-ɪ si: Nyɔ tɔm suweye pɔ taa? Tv ta waali.

Mpɔyɔlv kutuluyv sɔsɔɔv taŋlv si: Tillu sula-wɛ na ɪ saali tɛna.

19 ɪlena Solam tili kraɔanv naale nyɔŋ na ɪ suli-wɛ, na ɪ pɔɔsi-wɛ tɔtɔ si wulav si: Alaafɔya kelɛ? Ntɛna Yehu pɔɔsi-ɪ si: Nyɔ tɔm suweye pɔ taa? Tv ta waali.

20 ɪlena taŋlv si: Tillu naale nyɔŋ sula-wɛ, na ɪ saali tɛna. Pɔyele pa nɔyɔ tɔɔ tv caɔa ɪ keke kɛ ɪsu kraŋtv, pɔ kaa laŋ Yehu.

21 Tɛnayaɛ wulav yelaa na pɔ kraɛli ɪ keke na ɪ kra. Na Yuta wulav Ahasiya naa kra ɪ nyɔŋ tɔɔ tɔtɔ. ɪlena pɔ suli Yehu kɛ Napɔti halɛm kiŋ kɛ Sisilee.

Yuta wulav Solam sɛm

22 Mpɔyɔlv wulav pɔɔsa Yehu si: Alaafɔya wɛɛ? Ntɛna Yehu si: Anɪ n nyɔmɔ teu si nyɔ too Sesapɛli

wεε na í tɔŋa tuŋ laav na topotopo tɔma. Ulena í pɔɔsəyi-m si: Alaafəya wεε?

²³ Tənaɣa Solam pəsaa na í seeki na í kiisiyi si: Ahasiya se yoo, ɪ lukɪ ma waali ké.

²⁴ Ḿpúyó Yehu yela nyəmlɛ ke kɔakɔaa, na í yaya-teɣe Solam asəŋkpekiŋ hɛkɔ taa, na í tɔli ɪ fulaya. Ulena í hoti ɪ keɛke taa təkpilim. ²⁵ Ntɛna Yehu yɔɔɔti ɪ sənɔ Pitikaa si: Kɔaɣa-ɪ na í pɛti Napɔti haləm taa. Tɔɔsi nti Tacaɔ ka heela ɪ caa Akarɪ ke kɔyaŋku ta naale tɔ caya kɔaɣanəŋ na tɔ sukɪ-ɪ tɔ ²⁶ si: Tete ma nawa ɪsəna n kɔwa Napɔti na ɪ pəyalaa tɔ. Ule ma tuuki si, ɪsu ma hɔma Solam ŋkɔaŋyɔu ke taale nté tɔ taa. Ulena Yehu tasa si: Pə tɔɔ tɔ, kɔaɣa-ɪ na í pɛti taale nté tɔ taa ké teitei ɪsu Tacaɔ ka heeluyɔ-ɪ tɔ.

Yuta wulav Ahasiya səm
(*Kv̄təəsv̄tv̄ II 22:7-9*)

²⁷ Waatv̄ wei Yuta wulav Ahasiya nawa Solam səm, ulena í seeki na í mələɣəna Pɛti-Kaa hɔɣɔlv̄yɔ tɔɔ. Na Yehu náá tó ɪ waali, na í tó ɪ taapalaa si: ɪ kó ílé tɔtɔ. Ḿpúyó pa yaya-ɪ nyəmə, na í wε keɛke taa, na í kɔaaki Kuuli ke Ipəleyam cɔɔ. Paa na mpv̄, na Ahasiya se na í tala Mekito na í sí tɔna. ²⁸ Ulena ɪ təmlɛ nyəma tɔ-ɪ keɛke taa, na pá pona-ɪ Yosalem. Na pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tɛ.

²⁹ Akarɪ pəyalv̄ Solam kawulaya pənaya naanɔwa na kɔlv̄m nyəŋka taa ké Ahasiya ka pəsə Yuta wulav.

Sesapɛli səm

³⁰⁻³¹ Ḿpúyó Sesapɛli nuwa tɔ tɔna nti tɔ lapɔ tɔ. Ulena í lv̄v̄ ɪ nyɔɔsi, na í tó kacɔka wontu, na cəlav̄naa. Yehu talaa na í sv̄kɪ ɪcətɛ taa na alv̄ mɪ ɪ na-ɪ, ulena í má kɔpuka si: Wulav kɔlv̄ Simili nyá. Alaafəya wεε?

⁴ Mpuɣule sɔɣontu kpa pa tɛna na pa tɛn tɛma si: Taɣale mpa? Awulaa naale nά tά pəsi-ι kacanɣana tά na? ⁵ Ilena wulav tɛyaya nyuɣu tu, na ɪcate sɔsɔ na sɔsaa, na seɣesɔlaa pa heeli Yehu si: Tɛ kέ nyά tɛmle nyóma kέ. Iɛ nti n kά tu-tu tɔɣɔ tu la. Tu tasəyi nɔɣɔlɔɣu kpaɐ. La mpi pɛ maɣa-η tɔ.

⁶ Mpuɣú Yehu ηmaa-wɛye ɪɛtəli naale nyəη si: Ye í kά wɛɛ ma waali na í təkəɣi ma kɔtɔtɔtu, ɪɛ í seti wulav lɔlɔɣu nyóma tɛna nyɔɔη, na í kɔna-m cele ɪsəntɔ teitei.

Pəyele Samalii wulav lɔlɔɣu nyóma nutoso na naanɔwa ka wɛ ɪcate yəlaa sɔsaa kiη na pá təkɪ-wɛ.

⁷ Waatu wei sɔsaa mpe pa nawa Yehu ɪɛtəli, ɪlena pá koti wulav lɔlɔɣu nyóma nutoso na naanɔwa ɪni. Na pá siki pa nyɔɔη ke təkəη taa, na pá pona Yehu ke Sisilee. ⁸ Mpuɣú tillu heela Yehu si: Pa kɔna nyɔɔη ɪni. Ilena Yehu tó si: ɪ kaa-ι huwa naaleɣe ɪcate nɔnɔɣɔ. Haləna pə nyaali. ⁹⁻¹⁰ Tɛv fema tanaη, ɪlena í lu ɪcate nɔnɔɣɔ, na í tó samaa si: Mə paa fei tɔm tɛne tɛ taa, maɣale tɔm tu. Mpi tɔ, má kuləna Solam tɔɔ na má ku-ι. Ama pane pa tɛna ɪsəntɔ, awe nά kó peɪ? Mpu tɔ, ma caa si í nyi si nti Tacaɔ yɔɣɔta Akapi na ɪ lɔlɔɣu nyóma tɔɔ tɔ, tɛ ta saali yem. ɪ yoosa-təyi ɪsu ɪ ka heeluɣu ɪsɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsulɔ Ilii na í yɔɣɔti tɔ.

¹¹ Mpuɣú Yehu kɔwa Akapi lɔlɔɣu nyóma mpa pə kaasaa na pá wɛ Sisilee tɔ. Paa ɪ waali nyóma tɛna, na ɪ lɔlɔtanaa, na ɪ kətəlaa, ɪ ta yeɪ paa kulɔm.

*Yuta awulumpiya kɔyɔ
(Kɔtəɔsɔtv II 22:8)*

¹² Mpuɣú Yehu tu Samalii mpaav, na í tala Tiikilaa təsikile. ¹³ Ilena í suli Yuta wulav Ahasiya lɔlɔɣu nyóma na í pəsi-wɛ si: ɪ kέ le nyóma ke ye? Peɪ si:

Tə kə Ahasiya luluyɔ nyəma kə. Tə kəma Sesapɛli piya na pa luluyɔ nyəma mpa pə kaasaa tɔyɔ sɛɛ kə.

¹⁴ Tənaɣalɛ Yehu mapə kapuka si: ɪ kra-wɛ na pa ɪsɛ.

ɪlɛna Yehu taapalaa kra-wɛ, na pə lɛnti-wɛɣɛ Ti-ikilaa təsikile ləkə kin, na pə pɛti-wɛɣɛ ləkə ɪni ɪ taa. Pa wɛ yəlaa nule na naalɛ, nəɣəlv ta fiti.

Yehu suluyɔ kɛ Yonatari

¹⁵ Mpyɔ Yehu təma pəcə, ɪlɛna ɪ nə Lɛkapii pəyalv Yonatari na ɪ kəɲna ɪ tə. ɪlɛna ɪ sɛɛ-ɪ na ɪ pəɔsi-ɪ si: N wɛ ma tə ɪsu ma wɛv nyə tə tə? ɪlɛ si: ɛɛ. Yehu si: Ye mpv tə ha təmaɣa niɲ.

Pa tɛma təmaɣa niɲ hav, ɪlɛna Yehu kraɣa-ɪ kɛkɛ taa ¹⁶ na ɪ tɔ si: Təɲi-m na ɲ nə ɪsəna ma luyɔ svv Tacaa təmle lapv tə.

ɪlɛna Yehu kraɣa-ɪ ɪ kɛkɛ taa. ¹⁷ Waatv wei pa tala Samalii ɪlɛna Yehu tɛɛsi kuyv kɛ Akari luluyɔ nyəma, mpa paa kaasa təna tə. ɪ kv-wɛɣɛ tɛtɛi kə ɪsu Tacaa ka heeluyɔ ɪsə kuyɔɣətvtv teləsɔlv Ilii tə.

Yehu kuyv kɛ Paali laatv

¹⁸ Mpyɔ Yehu kota Samalii nyəma na ɪ tɔ si: Wulav Akari ka laawa tɔyɔ Paali kə. Ama maa laa-ɪ na pə kəli mpv. ¹⁹ ɪlɛna Yehu tɔ si: ɪ koti Paali ɪni ɪ kətəlaa, na ɪ kuyɔɣətvtv teləsəlaa, na laalaa tənaya ma kin. Pə taa sə nəɣəlv. Ma laki tɔyɔ ɲkuyv acima kə. Mpv tə, ye wei ɪ fɛi ɪsu pa kv-ɪ.

Acilayətv kɛ Yehu lakaya mpv si ɪ hiki tɔyɔ ɲkv kv laalaa təna. ²⁰ Pə tə kə ɪ kota yəlaa kɛ Paali kotuyɔ səsəv. ²¹ ɪlɛna pə tili ɪsɛɣɛli təna taa na kv laalaa koti, pə ta sə paa kulvm. Na pə su kutuluyɔ. ²² Mpyɔ Yehu təma tɔyɔ ɲkv kv paasənlaa si: ɪ cɛla laalaa tənaya pa wontu kosusuutu. ²³ Pə waali kə Yehu na

Lekapii pəyalv Yonatari pa sɔv tɔyɔv kutuluɣu taa, na pɑ pəasi kv laalaa tənna si: Ntəŋ í wəna naani ké teu si Iseyeli isə seelv nəɣəlv ɪ ta siti mə taa cənɛ?

²⁴ Mpu tɔ, na Yehu su yoolaa nunaasa na awalɪ tɔɔ. Na í heela-wɛ si: Maa tú tɔyɔv laalaa tənaya mə nin taa. Ye wei ɪ yela kulɔm na í fiti pɔntɔ ká si ɪ lonte. Ḿpógó ɪ na Yonatari pa polaa na pɑ la ciikuɣu kətaya na kətaya ŋka kəkə lusa ka tənna tɔ. ²⁵ Pa tɛma mpv, ɪlena Yehu heeli yoolaa na pa nyuɣu nyəma si: I sɔv na í kó pa tənna. Nəɣəlv í taa fiti na í lu.

Ḿpógó pa kv-wɛ na pɑ lə-wɛ na awalɪ tɔɔ. ɪlena pɑ sɔv kutuluɣu ŋkv kv nan ləlɔ nyəŋkv taa ²⁶ na pɑ ləsi tesikasi kulalaasi na awalɪ, na pɑ wə kəkə. ²⁷ Na pɑ yəki pələ kusikile na kutuluɣu, na pə pəsi ɪcatɛ hute kɛ haləna saŋa.

Iseyeli wulav Yehu təm

²⁸ Ḿpógó Yehu kpiisa tun laav kɛ Iseyeli kawulaya taa. ²⁹ Paa na mpv tɔ, ɪ lapa isayatu kɛ teitei isu Solopɔwam. Solopɔwam ka tusina Iseyeli nyəma na pɑ laa wula nawee kɛ Petɛli na Tan.

³⁰ Ḿpógó Taca təma Yehu si: Ma sama, n lapa nti maa suwa si maa hənna Akari na ɪ təyaya nyəma pa ŋkraŋyɔv tɔ. Pə tɔɔ ké nyá piya piya ká lɛɛti nyá lonte taa, na pɑ təkɪ kawulaya na pɑ kaasəyi təma. Haləna pa lɔlvŋ loosi kɛ liyiti.

³¹ Ama Yehu ta təŋ Isə Taca kiin kɛ teu na lotu kulɔmtv. I ta lə tun laav mpi pə taa Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyəma tɔ.

³² Waatu ɪni ɪ taa ké Taca yelaa na Sili wulav Hasayeli sɔv Iseyeli nyəma tetv təɣəv. ³³ Na pɑ lɛɛki Yaatanɪ ilim təlulɛ tɔɔ na Alwɛɛ tetv na ilim ntəɣəŋ

təw nyəntv. Pə kpaγav Kalaati na Pasaη pa tetv nti tə taa Lupəη na Katı na Manasee pə nyəma ka wεε tə.

³⁴ Pa keesa Yehu təmnaa lentənaa, na ι kulapəm, na ι apalətv təm ke Yuta awulaa takəlaya taa. ³⁵⁻³⁶ I təγə kawulaya ke pusı pəlefει hiu ke Samalii ke Iseyeli taa. I səpa, ləna pá pimi-ι Samalii. Uəna ι pəyalv Sowakasi ləeti ι lonte.

11

Yuta wulav av nyəη Atalii təm

(Kvtəəsvtv II 22:10-12)

¹ Waatv wei Yuta wulav Ahasiya too Atalii nuwa sı ι pəyalv Ahasiya səpa, ləna í kú wulav təyaya nyəma təna. ² Pa kəkaya mpv, ləna Solam pəelə Yosepa, Ahasiya neu, la kookali na í ηmulı ι taalv pəyaya Sowasi. Na í seena na í ηmesi í na ι nukulv ke Iə təsele naη kvhəntvγv nakulı kv taa. Atalii ta nyı ka təw, haləna ká fiti kulaa mpε. ³ Ḿpúγú pa saala Iə təsele taa tənaya pusı naatoso, na Atalii təkı kawulaya.

Pa kpa Sowasi ke kawulaya

(Kvtəəsvtv II 23:1-21)

⁴ Pənaya naatosompəγəlaya nyəηka taa ké kətvlv Yoyata kota wulav taηlaa, na taηlaa ləlaa nyvγv nyəma, na í pona-wεγε Iə təsele taa. Na í na-wε pá pəeli nəγə na tuunav, na í huli-wεγε wulav pəyalv. ⁵ Uəna í tə-wε sı: I faya mə taa mpa pa laki təmlε ke kuyaku kvhəesvγv wule tə, pa taa ké kpeka tooso. Kancaalaya nyənte í taη wulav təyaya. ⁶ Naale nyənte ke Suuu nənəγə, na tooso nyənte ke taηlaa waali nənəγə tətə. Kpeka anı a tooso, á ká taηəγəna wulav təyaya, na á kaasəγı təma. ⁷ Pə kaasa mə kpeka

səsəəna naale, wei u laki təmle ke kuyaku kuhεεsuyu wule tɔ. Pεle paa taŋna Iɔ təsεele ke timpi wulav kɔfalɔ wεε tɔ. ⁸ Yoolaa təna ká tɔki pa yoou wontu ke pa niŋ taa ké, na wulav í wε timpi, pa wε ι waali. Ye yulɔ kpai tu í kpətəna-wε pá kv-ι.

⁹ Μρύγύ taŋlaa nyuyɔ nyəma lapa teitei isu kətɔlɔ Yoyata ká heeluyɔ-wε tɔ. Pa kota yoolaa mpa pa laki təmle ke kuyaku kuhεεsuyu wule tɔ, na mpa paa laki kuyaku ŋkuyɔ təmle tɔ, na pá polo Yoyata kiŋ.

¹⁰ Μρύγύ Yoyata cɛla-wεyε wulav Tafiiti ŋmantaasi, na ι kpaləŋ wei ι ka wε Iɔ təsεele taa tɔ. ¹¹ Ilena yoolaa puli Iɔ təsεele isentaa ŋkuluŋa kanε, na pé

polo lɛŋka, na pá taŋa wulav. ¹² Μρύγύ Yoyata ləsa Sowasi na pá temi-ι kawulaya ntenuyu. Na pá cɛle-ι kiŋ takəlaya, na pá pəli ι nyuyɔ taa ké nim, na pá kpa-ι wulav. Ilena yəlaa təna sɔɔ pa niŋ taa ké mapɔ na pá wilitiyi na pá sεeki-ι si: Mə na tetɔ wulav.

¹³ Waatu wei Atalii nu taŋlaa na samaa kəkəte nté, ilena í polo pa kiŋ ke Iɔ təsεele taa. ¹⁴ Μρύγύ ι loosa pəyaya ke awulaa təsəŋle. Na wulav waali nyəma, na akantεε hullaa səŋa ka kiŋ, na pá huləyi akantεε na samaa náa ŋmaaləyi. Tənyaya Atalii cəla ι wontu, na í ma kapuka si: Waali liw nté, waali liw nté.

¹⁵ Yoyata ta səəli si pá kv-ι Iɔ təsεele taa. Pə tɔɔ ké ι təma nyuyɔ nyəma si: I ləsi-ι kpreŋa, na wei í təŋa-mε, ilε í kú pɔntɔ.

¹⁶ Ilena pá ləsi Atalii na pá pona-ι kawulaya təyaya kpaŋanəŋ nənəɔ na pá kv-ι.

¹⁷ Μρύγύ Yoyata lapa na Taca, na wulav, na samaa, pa pεeli nəɔ si, pé la na pá pəsi ι nyəma. Na í la tətɔ na wulav na samaa pá pεeli nəɔ lɛŋka.

¹⁸ Μρύγύ samaa polaa na pá yəki tɔyɔ Paali kutuluyɔ,

na kotası tɔlatɛnaa na pə lɛsɛŋ. Na pá kú pə kɔtlɔ Matan̄ ke kotası tɔlatɛnaa kin̄. Pə waalı ké Yoyata kpawa mpa paa tan̄ Iso tɛsɛɛɛ tɔ.

¹⁹ M̄púyú Yoyata kota yoolaa nyuyú nyéma, na wulav tan̄laa, na tan̄laa lelɛaa, na samaa tɛna sı pá kpaya wulav ke Iso tɛsɛɛɛ taa, na pá sı-ı na pá tɛŋna tan̄laa nɔnɔyɔ, na pá pona-ı kawulaya tɛyaya taa. Waatu wei Sowası caya kawulaya kumte tɔ, ²⁰ ɛna pa tɛna pa ŋmaalɛna lan̄hɔlɔmlɛ.

ɛna ıcatɛ caya tɛpamm ke Atalii sɛm waalı.

12

Yuta wulav Sowası tɔm (*Kvtɔɔsvtu II 24:1-3*)

¹⁻² ɛsɛyɛli wulav Yehu pɛnaya naatosompɔyɔlaya nyɛŋka taa ké Sowası lɔlɔyɔ pusi ná yoosa naatompɔyɔlaya tɔtɔ. ɛna í tɔyɔ kawulaya ke Yosalem ıcatɛ taa ké Yuta tɛtu taa ke pusi nulɛ. ɪ too ka ké Pɛsɛpa tu ké, na pá yaaki-ı sı Sipiya.

³ M̄púyú Sowası lapa mpi pə maya Tɛaa tɔyɔ halɛna ı sɛm. Mpi tɔ, Yoyata ka sɛyɛsa-ı teu ké. ⁴ Paa na mpv ı ta wakɛli tɛkɔtɛnaa, yɛlaa pukaya tam ké na pá laaki na pá wɔki tulaalɔnaa.

Sowası tayana Iso tɛsɛɛɛ (*Kvtɔɔsvtu II 24:4-14*)

⁵⁻⁶ M̄púyú kuyaku nakuli Sowası tɛma kɔtɛlaa mpe sı: Pə wɛɛ ké sı, liyitee paasɛnlaa í kpɛyɛli liyitee nna pa kɔŋna Iso tɛsɛɛɛ taa sı pá lana tɛmlɛ tɔ. Yaa Iso tɛsɛɛɛ lampuu, yaa wɛna pa hana luyɔ kulɔmuyɔ tɔ, na pá tayanna timpi timpi pə nɔyɛsɛnaa tɔ.

⁷ Halɛna pɛ tala Sowası kawulaya pɛnaya hiu na tooso nyɛŋka, kɔtɛlaa ta tayanɛta Iso tɛsɛɛɛ tiili.

⁸ Μρύγύ wulav yaa kətulv Yoyata, na ı taapalaa na í pəəsi-we sı: Pepe təw kə ı t́a tayanı Iso təseele? Pə təw tə, liyitee paasənlaa kaa tasa-mege-yege celvɣv. Paa su-yege na pá tayanna Iso təseele nté.

⁹ Μρύγύ kətəlaa tisaa sı pa kaa tasa liyitee muɣv ke paasənlaa kiŋ. Pə́ć pa kaa paasəna Iso təseele tayənuɣv.

¹⁰ Μρύγύ kətulv Yoyata caa atakaa nəɣəlv, na í tulı-ı púyú na í su kətaya təlate kiŋ ke Iso təseele nənəɣə ntəɣəŋ təw. Uena í tú kətəlaa nənəɣə tanlaa sı ye wei í kəna Iso təseele liyitee, ıle pa tu-yege atakaa ını ı taa. ¹¹ Pə́ suwa ıle pa yaa wulav takəlası ŋmaəlv, na kətəlaa nyuɣv tv, na pá maɣası-ye. ¹² Pá nyə́má wena a nyuɣv, ıle pa cela-yege təma lataa təw feŋlaa, na pele pá feɭi tayənləa, na kaafəntanaa, ¹³ na tetv ŋmalaa, na pree saakəlaa. Uena pá yana taası na pree kusaakee, na pá feɭi kəma lenna nna pa təɣə pə təm taa tə.

¹⁴ Pa ta kpaɣa liyitee anı a taa, na pá luna Iso təseele cemsənna yaa seesi, yaa nyanası nsi pa ŋmusəɣəna caləm tə, yaa akantee, yaa pá lú wula pulvɣv, yaa liyitee nyəɣəlvɣv pulv. ¹⁵ Təmlataa nyuɣv nyə́ma ke pa celəɣi, na pele pá lakəna mpi pə we lapv tə. ¹⁶ Yəlaa mpa pa feləɣi təmlə nyə́ma tə, paa feŋiɣi-we. Mpi tə, pa laki teu kə.

¹⁷ Liyitee nna yəlaa kəŋna pa kəpəntəŋ kətaya lonte tə, kətəlaa ke pa celəɣi aɭe, paa tuɣv-yege atakaa ını ı taa.

Sowası kawulaya tənaya
(Kvtəəsvtv II 24:23-27)

¹⁸ Waatv ını ı taa kə Silii wulav Hasayeli polaa, na í yoonə Katı ıcate na í ləeki-te. Uena í maɣası ı taa sı ı kpaaki Yosalem təw. ¹⁹ Tənayaɭe Sowası kpeyela

ini na i cəsənnaa Yuta awulaa, isu Sosafati na Solam, na Ahasiya, paa lapa mpiyi Taca ke kucəu tə, na wola wei pa suwa Iso təsele na kawulaya təyaya kpancoon taa tə, na í tilina na pá cəla Hasayeli. Ilena ílé i yele Yosalem ke yoonav.

²⁰ Pa keesa Sowasi təmnaa lentənaa tənaya Yuta awulaa takəlaya taa. ²¹⁻²² M'p'ógó i waali nyéma kola i tə, na pa taa naale Simeyati pəyalv Yosapati, na Somee pəyalv Yehosapati pa kv-i Pəti-Milo ke Sila mpaav taa. Ilena pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tē. Ilena i pəyalv Amasiya ləeti i lonte.

13

Iseyeli wulav Sowakasi təm

¹ Yuta wulav Ahasiya pəyalv Sowasi kawulaya pənaya hiu na tooso nyəhka taa ké, Yehu pəyalv Sowakasi təyó Iseyeli kawulaya ke Samalii, ke pusi naanowa na naatosompəyolaya. ² M'p'ógó i lapa mpi pə ta maya Taca tə. I keena Solopuwam wei i tusa Iseyeli nyéma ke laatu taa tə i isayatu. ³ Ilena Taca m-v-we na pááná, na í tv-weye Sili wulav Hasayeli nin taa. Pə waali, na í tasa-weye tyyv ke Hasayeli pəyalv Pəni-Hatati nin taa tətə, na pé taan i səsəm.

⁴ Ama Sowakasi sələma Taca si í kv i pááná. Ilena Iso nyəni isəna Sili wulav cəsa-we tə, ⁵ na í kvsi waasulv nəyolv na í hetv-weye pa nin taa. Pə kraγav waatu ini təyó pa cəyana heesuyv isu too paa wəv tə. ⁶ Paa na mpv, pa keena Solopuwam na i təyaya nyéma pa tun laav, na pá yele tyyv alvnyəhkv tesika kvlalaaya ke Samalii icate taa.

⁷ Sili wulav ka nanə Sowakasi yoolaa tənaya, na pé kaasi-i pəcə tike. Kraγanəy cəyala nule na

naanɔwa, na keɛkenaa ke naanɔwa, na yoolaa ke iyisi naanɔwa (10000).

⁸ Pa keesa Sowakasi tɔm lentɔnaa, na i kulapɛm na i apalɔtɔ tɔm ke Yuta awulaa takɛlaya taa. ⁹ Waatɔ wei i sɛpa, ilena pɔ pimi-i Samalii na i pɛyalɔ Sowasi lɛeti i lonte.

Iseyeli wulav Sowasi tɔm

¹⁰ Yuta wulav Sowasi kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na naatosompɛɔlaya nyɛnka taa kɛ, Sowakasi pɛyalɔ Sowasi pɛsa Iseyeli wulav ke Samalii taa. Na i tɔɔ pɛsi naanɔwa na naatoso.

¹¹ M'pɔyɔ i lapa mpi pɛ ta maya Taca tɔ. I keena Solopɔwam wei i tusa Iseyeli nyɛma ke tɔɔ laav taa tɔ.

¹² Pa keesa Sowasi tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɛlaya taa. Pɛ kpaya i kulapɛm na isɛna i yosona Yuta wulav Ahasiya na apalɔtɔ tɔ. ¹³ Waatɔ wei i sɛpa, ilena pɔ pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pɛlaav taa. Ilena i pɛyalɔ Solopɔwam lɛeti i lonte.

Iɔ kyɔɔɔtɔtɔ tɛlɛsɔlv Ilisee sɛm

¹⁴ M'pɔyɔ kutɔɔ nakɔli kɔ kra Ilisee. I caakaya sɛm, ilena Iseyeli wulav Sowasi polo i wiiluyɔ, na i lunɔ i tɔɔ na i wiiki, na i mɔ kapuka si: Hai, ma caa, Iseyeli keɛke na i saalɔ.

¹⁵ Ntɛna Ilisee si: Caa tɔɔv na nyɛmɔ.

Ilena wulav caa na i kɔna. ¹⁶⁻¹⁷ Ntɛna Ilisee si: Tɔli ilim tɛlɛ tɔɔ pɛtote.

Ilena wulav tɔli. Ilisee si: Kpaasi nyɔ tɔɔv.

Wulav kpaasa i tɔɔv ilena Ilisee tɛni i niɔ ke wulav nyɛn tɔɔ, na i tɔmi-i si: Tɔ. Wulav tɔwa, ilena Ilisee ma kapuka si: Nyɛmle tɛnɛ tɛ hulɔɔɔna isɛna n kɔ kɛli Silii yoolaa na n kɔ-wɛɛɛ Afɛki tɔ.

18 Μπόγύ Ilisee tasa wulav ke heeluyu si: Kpaya nyəmə ləna.

Wulav kpaya nyəma, ləna Ilisee si: Tó atə.

Iləna wulav tó atəye təm tooso, na í yelee mpv.

19 Ntəna pááná kpa Ilisee na í tó si: Aa, kasa, ye n ká tawa təm kakpasi, yaa naatoso n ká kəla Silii nyəma nté tənəŋŋə. Təv, təm tooso tike nté n ká kəli-wə.

20 Μπόγύ Ilisee səpa na pá pimi-ι.

Pənaya sika, ləna Mowapu yoolaa ηmulaa suuki Iseyeli tetv taa. 21 Kuyaku nakuli narəli pa səyəla pa sətv na pá pukina pim. Ilə pa sulina ηmulaa mpə pa kpekəle natələyəle. Iləna pá ləyə pa sətv ke Ilisee pəlaav taa na pá se. Sətv hota Ilisee mowa tó, ləna sətv fe na í kuli na í səŋ.

Silii nyəma kəlvv

22 Silii wulav Hasayeli ka ηmakəla Iseyeli nyəma ke Sowakasi kawulaya waatv tənaya. 23 Ama Taca nyəna pa pətətəle ke nəyə ŋka ι na Apələham, na Isaaka, na Yakəpu paa pəlaa tó ka tó, na í yelee-wəyε kpiisuyv. Waatv ιni tó, ι ta yelita si kolontunaa í kpa-wə na pá pona pooluŋ tiili.

24 Silii wulav Hasayeli səpa, ləna ι pəyalv Pəni-Hatati ləeti ι lonte taa. 25 Μπόγύ Iseyeli wulav Sowasi ləeka Iseyeli acalεε nna Hasayeli ka təyə Sowakasi tó. Təm toosoγo Sowasi yona Pəni-Hatati, na í ləeki ι acalεε təna.

14

Yuta wulav Amasiya təm

(Kvtəsvtv II 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

¹ Iseyeli wulav Sowakasi pəyalv Sowasi kawulaya pənaya naale nyəŋka taa ké, Yuta wulav Sowasi

pəyalu Amasiya, ná læeta ɪ caa lonte taa. ² ɪ lɔlvuɔ puɪ
ka we hiu na kakpasɪ. Ḿpúyú ɪ tɔɔ kawulaya ke puɪ
pəɔlayafɛi hiu na naanɔwa, ke Yosalem ke Yuta taa.
ɪ too tɛɣele Yosalem tɛna, na pá yaaki-ɪ sɪ Yowataɲ.
³ Ḿpúyú ɪ lapa mpi pə maya Tacaɔ tɔ. ɪle ɪ ta tala ɪ
cɔsɔ Tafiiti ké. ɪ lapa teitei ké ɪsu ɪ caa Sowasi. ⁴ ɪ ta
wakəli təkətəlenaa, yəlaa tɔɲa pote ké na pá laaki na
pá wəki tulaalɔnaa.

⁵ Waatu wei Amasiya lapa na ɪ kawulaya caya teu,
ɪlena í kú ɪ waali nyəma mpa paa kɔwa ɪ caa Sowasi
tɔ. ⁶ Ama ɪ yela kulaa piya, ɪsu Tacaɔ yepu na pá
ɲmaa Moisi kiiu taa tɔ sɪ: Pa kaa kɔ pəyaya ke ka caa
ɪsaɣatu tɔɔ. ⁷ Amasiya kulɔm ɪni ɪ kɔna ɪtəm yoolaa
iyisi naanɔwa (10000) ké təm tətəkəle taa, na í læeki
Sela ɪcatɛ. Na í ha-tɛɣe hətɛ sɪ Yəkətɛɛli. Na pá yaaki-
tɛɣe ḿpúyú haləna saɲa.

⁸ Ḿpúyú ɪ tilaa na í heeli ɪsɛɣeli wulav Sowakasi,
wei ɪ ké Yehu saali tɔ sɪ: Kɔɔ na tə suli yoou. ⁹ Ntɛna
Sowasi cɔ-ɪ sɪ: Lipaɲ puɔv tɔɔ tiika sɔwa nyəɲka ka
sələma tuɔv sɔsɔv sɪ kú ha ɪ pəyalu ké kɔ pɛɛɔ. Ḿpúyú
taale wontuɔv nakɔli kɔ tɔma sɔsɔv tɔɔ na kú puɔvɪ-ɪ.
ɪlena Sowasi tasa sɪ: ¹⁰ N nyəma sɪ n kəla ɪtəm nyəma
tɔɔle n təkɪ nyá tantəɲ yɛɛ? Tɔv, cayaɲa təle tə tike
yaa. Tɔfɔ, ye má na-ɲ tə sulaa, pu kɔna nyana nyá
yəlaa mə tɔɔ ké pulaya.

¹¹ Ama Amasiya ta mɔv Sowapɪ təm nti. Ḿpúyú
Sowasi kpaya ɪ yoolaa, na Amasiya náá kpaya ɪ
nyəma na pá suli Pɛti-Semɛsɪ ke Yuta tɛtu taa. ¹² ɪlena
ɪsɛɣeli nyəma kəli Yuta nyəma, na pá se na pá
kpe. ¹³ Ḿpúyú ɪsɛɣeli wulav Sowasi kpa Yuta wulav
Amasiya ke Pɛti-Semɛsɪ na í təkɪ-ɪ. ɪlena í polo
Yosalem na í kú kolɔɲa ke púyú ke mɛɛtəlenaa

ημῶν (200) κέ Ifəlayim nənəγə kin. Haləna ηkulunja taa nənəγə. ¹⁴ M'p'og'og' i kuu wula na liyitee nyəγətu na wontunaa kupa ma mpa paa we Iso taseele na kawulaya təyaya pə kpancoonj taa tə, na i kra yəlaa na i pona Samalii.

¹⁵ Pa keesa Sowasi təm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Pə krayav i kulapəm na i apalutu na isəna i yona Yuta wulav Amasiya tə. ¹⁶ Sowari səpa, ilena pá pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa, na i pəyalu Solopwam ləeti i lonte.

¹⁷ Pusi naanwa na kakpasi ke Yuta wulav Amasiya tasa təγə, ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali. ¹⁸ Pa keesa Amasiya təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

¹⁹ M'p'og'og' waatu nəγəlu yəlaa kula Amasiya tə κέ Yosalem taa, na i se na i polo Lakisi. Ama pele pa təγə-i tənə na pá ku-i. ²⁰ Ilena pá kənə-i na keeke na krayanəγə payale, na pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa κέ Tafiiti tē. ²¹ Ntəna Yuta nyəma kra Amasiya pəyalu Asaliya ke wulav, na i ləeti i caa lonte taa. Asaliya luləγə pusi ka we naanwa na naatoso ke waatu in. ²² Asaliya in i ləekəna Ila icate, ke i caa səm waali, na i tayan-təγə ηmav.

Iseyeli wulav Solopwam II, təm

²³ Yuta wulav Amasiya kawulaya pusi naanwa na kakpasi nyəjka taa, Iseyeli wulav Sowasi pəyalu Solopwam pəsa wulav ke Samalii. Na i təγə kawulaya ke pusi nule na kuləmaya. ²⁴ M'p'og'og' Solopwam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. I we laatu nti tə taa i akpele tusa Iseyeli nyəma tə. ²⁵ Ilena i ləeki Iseyeli tetu tənaya pə krayav Lepo-Hamati, haləna pə polo Lucayam tenku ke teitei, isu Iseyeli Iso Tacaa

pimi-ι pa tɔyaya pɛlaav taa kɛ Tafiiti tɛ, na ι pɔyalv Yotam lɛɛti ι lonɛ.

Iseyeli wulav Sakali tɔm

⁸ Yuta wulav Asaliya pɛnaɣa pɛlefɛi naanɔwa nyɛŋka taa kɛ Solopɔwam pɔyalv Sakali pɛsa Iseyeli wulav kɛ Samalii kɛ ɪsɔtɔnaa naatoso. ⁹ I lapa mpi pɛ ta maya Tacaɔ tɔɣɔ teitei, ɪsu ι cɔsɔnaa, na ι wɛ tam kɛ laatv nti tɛ taa Nepati pɔyalv Solopɔwam tusa Iseyeli nyɔma tɔ. ¹⁰ Mɔrɔyɔ apalv wei pa yaa sɪ Yapeɛsɪ tɔ, ι pɔyalv Salum kv-ι Ipɔleyam, na ι lɛɛki kawulaya.

¹¹ Pa kɛɛsa Sakali tɔm lentɔnaa kɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

¹² Pɛ lapa teitei kɛɛ ɪsu Tacaɔ ka heeluyv Yehu tɔ sɪ, ι lɔlɔyɔ nyɔma kɔ tɔki kawulaya kɛ ι waali, na pɔ tala pa lɔlɔyɔ loosi liyiti.

Iseyeli wulav Salum tɔm

¹³ Yuta wulav Asaliya pɛnaɣa pɔɣɔlayafɛi nule nyɛŋka taa kɛ Yapeɛsɪ pɔyalv Salum pɛsa Iseyeli wulav kɛ ɪsɔtɔ kɔlɔm kɛ Samalii taa. ¹⁴ Mɔrɔyɔ apalv wei pa yaa sɪ Kati tɔ, ι pɔyalv Menahem luna Tiisa na ι kɔɔ Samalii, na ι kv-ι na ι lɛɛki ι kawulaya.

¹⁵ Pa kɛɛsa Salum tɔm lentɔnaa kɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa. Paa ɪsɔna ι kula Sakali tɔɔ tɔ.

¹⁶ Mɔrɔyɔ Menahem yɔona Tapuwa nyɔma, na ι kpiisi pa na Tiisa hɔɣɔlɔyɔ nyɔma. Na ι yɔki ahusitonaa lotu sɪ, pa ta tɔl-ι ɪcatɛ nɔnɔɣɔ.

Iseyeli wulav Menahem tɔm

¹⁷ Yuta wulav Asaliya pɛnaɣa pɔɣɔlayafɛi nule nyɛŋka taa kɛ Kati pɔyalv Menahem pɛsa Iseyeli wulav kɛ Samalii kɛ pɪsɪ naanɔwa. ¹⁸ Mɔrɔyɔ ι lapa mpi pɛ ta maya Tacaɔ tɔ, halɔna ι sɔm. I wɛ tam

ké laatu nti tə taa Nepati pəyalv Solopəwam ka tusa Iseyeli nyəma təgə.

¹⁹ Waatu nəyəlv Asilii wulav Puli svu Iseyeli tetu taa. Ilena Menahem ha-ı liyitee nyəgətv ke tənənəa hiu na naanəwa sı, ílé í səna-ı na í nyəəsi ı kawulaya ke teu. ²⁰ Lampuu ke ı tuwa Iseyeli nyəma ke fəlvəv, na tojtənaa tv liyitee nyəgətv nule na naanəwa naanəwa, na pəcə í hiki-yə. Pa təma Asilii wulav ke fəlvəv, ke ı səna ílé ı caaki tə, ılena í kpe.

²¹ Pa keesa Menahem təm lentənəa ke Iseyeli əwulaa takəlaya taa. ²² Waatu wei ı səpa tə, ı pəyalv Pekahiya ləətəna ı lonte taa.

Iseyeli wulav Pekahiya təm

²³ Yuta wulav Asaliya kawulaya pənaya nule na naanəwa nyəjka taa, ké Menahem pəyalv Pekahiya pəsa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naale. ²⁴ Məpəgə ı lapa mpi pə ta maya Tacaə tə. ı we tam ké laatu nti tə taa Nepati pəyalv Solopəwam tusa Iseyeli nyəma təgə. ²⁵ Ilena apəlv wei pa yaa sı Lemaliya tə, ı pəyalv Peka wei í paasayana Pekahiya yoolaa tə, í kpağa Kalaati yoolaa ke nule na naanəwa, na pá polo pa ku-ı kawulaya təyaya kutuluyə nakəli kv taa. Ilena Peka ləeki kawulaya.

²⁶ Pa keesa Pekahiya təm lentənəa ke Iseyeli əwulaa takəlaya taa.

Iseyeli wulav Peka təm

²⁷ Yuta wulav Asaliya kawulaya pənaya nule na naanəwa na naale nyəjka taa, Lemaliya pəyalv Peka pəsa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi hiu. ²⁸ Məpəgə ı lapa mpi pə ta maya Tacaə tə. ı we laatu nti tə taa Nepati pəyalv Solopəwam ka tusa Iseyeli nyəma tə.

²⁹ Peka kawulaya waatu taa ké Asilii wulav Tekəla-Falasa leeka Yon na Apeeli-Peti-Maaka na Yanowa, na Keteesi na Hasoo, na í toyo Kalaati na Kalilee na Nefətali pə tetunaa təna, na í kpa pə yəlaa ke yomle.

³⁰ Mpyóy apalv wei pa yaa si Ua tó, i pəyalv Osee kula Peka tó na í kv-i, na í leeki kawulaya ke Yuta wulav Asaliya pəyalv Yotam kawulaya pənaɣa hiu nyəŋka taa.

³¹ Pa keesa Peka təm lentənaa təna ke Iseyeli awulaa takəlaya taa.

*Yuta wulav Yotam təm
(Kvtəəsvtv II 27:1-3,7-9)*

³² Iseyeli wulav Lemaliya pəyalv Peka kawulaya pənaɣa naale nyəŋka taa ké, Yuta wulav Asaliya pəyalv Yotam leeta i caa lonte. ³³ Uena í la pusi naanowa na naatoso ke Yosalem taa. Waatu un i lulbyv pusi we hiu na kakpası. I too kele Satəki pəelə Yelusa. ³⁴ Mpyóy Yotam lapa mpi pə ta maya Tacaa tó, isu i caa Asaliya. ³⁵ Pəyele i ta wakəli təkətəlenaa. Yəlaa pukaya tam ké na pá laaki, na pá wəki tulaalvnaa.

Yotam ŋmana Iso təsele nənəyó səsaya.

³⁶ Pa keesa Yotam təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. ³⁷ I kawulaya waatu ke Tacaa yelaa, na Silii wulav Lesee na Iseyeli wulav Peka pá yona Yuta nyəma. ³⁸ Yotam səpa, ilena pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti te. Na i pəyalv Ahası leeti i lonte taa.

16

*Yuta wulav Ahası təm
(Kvtəəsvtv II 28:1-27)*

1 Iseyeli wulav Lemaliya pəyalv Peka kawulaya pənaya naanwa na naatosompəyəlaya nyəhka taa ké, Yotam pəyalv Ahasi pəsa Yuta wulav. 2 Ilena í lá pusi naanwa na naatoso ke Yosalem. Waatu iní i wena pusi hiu. Ama i ta la mpi Tacaa səlaa tə, isu i ləhce Tafiti. 3 I məlaa ké na í keena Iseyeli awulaa kulapəle isayale. Haləna í can na í laa i pəyalv ké tuxu ke teitei isu acaalətv nti tetv nyəma lakaya ləh na Tacaa təxəni-wə na pə fəe Iseyeli nyəma tə. 4 Na pá laaku təla na pá wəki pə tulaalvnaa ke təkətəlena, na pulasi nyəəh taa hətv tē.

5 Məpəyú waatu nəyəlv Silii wulav Lesəe, na Iseyeli wulav Peka pa polaa na pá yona Yuta wulav Ahasi, na pá nyala Yosalem icatē. Ama pa ta pəsi-i. 6 Waatu kuləmv iní i taa ké Silii wulav iní i təxəna Yuta nyəma ke Ila icatē taa. Na í ha-təyē Itəm nyəma, na pələ pá caya tənaya haləna saha.

7 Məpəyú Ahasi tilaa na í heeli Asilii wulav Tekəla-Falasaa si: Hai, kəə na í ya-m Silii na Iseyeli pa awulaa niñ taa. Mpi tə, ma wə ké isu nyá təmlə tv yaa nyá pəyaya. 8 Məpəyú i kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya krancooh taa ké wəla na liyitee nyəxətv, na í la Asilii wulav ke kvcəəv. 9 Ntəna Asilii wulav la teitei, isu Ahasi sələma-i tə. I polaa na í yona Tamasi icatē, na í ləeki-tē, na í kpa tə yəlaa na í pona Kiii. Pə yela wulav Lesəe, Ilena í kó ílé.

10 Məpəyú Ahasi pola Tamasi ke Tekəla-Falasaa nav. Ntəna í ná kətaya təlatē ke Tamasi tuxv kutuluyv taa, na í ləsi tə fotoo na tə wəstv ke teitei, na í pona Yosalem kətəlv Wuliya. 11 Ilena Wuliya ηmá kətaya təlatē kufatē ke teitei isu Ahasi tilina-i tə, na í tē na pəcó wulav məli Yosalem. 12 Waatu wei wulav luna

Taması, ɪlena ı polo ı mayamaɣa na ¹³ ı la ciikuɣu na tɔɣɔnaɣa pə kətasi na kətasi nsi kəkə lusaa tɔ. Na ı liisi sulɔm, na ı ɲmusı pə caləm ke kətaya tɔlate tɔɔ. ¹⁴ Pə waali ké wulav layasa Tacaɔ kətaya tɔlate nyəɣəlɣu kuɣeɣmɣu nyənte nte tu we kɔfate na Iso tɔseɣe pa heku taa ké nənɔɣɔ tɔ. ɪlena ı su-tɣe kɔfate ɲté tə waali na ilim ntɔɣɔɲ tɔɔ. ¹⁵ ɪlena wulav tɔ kətulɔ Wuliya si: Saɲa waali, kətaya tɔlate kɔfate tɔɔ ké ɲ ká laki tanaɲ na taanaɣa pə kətasi nsi kəkə lusaa tɔ, na pə tɔɣɔnaɣa na pə sulɔm nyənsı, na ɲ ɲmusəyi pə caləm. Paa wulav kətasi, paa samaa nyənsı. Ye pə kaasa nyəɣəlɣu kuɣeɣmɣu kətaya tɔlate kɔpənte tɔm ɪɣe, tɔɣeɣe maa pɣekəɣəna Iso luɣu nyəntɔ.

¹⁶ ɲpɔɣɔ kətulɔ Wuliya lapa teitei ısu Ahası yɔɣɔtɔɣu tɔ. ¹⁷ ɪlena wulav heɲı Iso tɔseɣe lɔm keɣeɣnaa nyəɣəɲu na pa lɔm cemsɣnaa. Na ı tisi lɔm nyampaani anaam wei ı ka we latəcɣnaa naanɔwa na naale ɣeɣsəɲ tɔɔ tɔ na ı su atɣe. ¹⁸ ɲpɔɣɔ wulav yɔka ı tɔɣaɣale nte pa yaa si, kuyaku kuheɣsɣu kumte tɔɣɔ Iso tɔseɣe taa, na ı tɔki pə nənɔɣɔ ɲka ı suvəna tɔ si, pə la Asilii ke teu.

¹⁹ Pa keɣsa Ahası tɔm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁰ Waatu wei ı səpa, ɪlena pá pimi-ı pa tɔyaya pəlaav taa ké Tafiti tɣe. Na ı pəyalɔ Isekiyası ɣeɲı ı lonte taa.

17

Iseɣeli wulav Osee tɔm na Samalii ɣeɣɔɣu

¹ Yuta wulav Ahası kawulaya pənaɣa naanɔwa na naale nyəɲka taa ké, ɪla pəyalɔ Osee pəsa Iseɣeli wulav ke Samalii taa. ɪlena ı tɔɣɔ puɣı pəɣɔlayafɣe naanɔwa. ² ɲpɔɣɔ ı lapa mpi pə ta maya Tacaɔ tɔ.

Ama ɪ nyəntu ta tala Iseyeli awulaa mpa pa laala-tə. ³ Waatu nəyɔlv Asilii wulav Saləmanasaa yoonə-ɪ na í kpili-ɪ, na í feləyɪ-ɪ lampuu ke paa pənaya ŋka. ⁴ Ama pə keesaa, ilena í kvlɪ Asilii wulav tɔɔ, na í kisi-ɪ lampuu feləyɔ. Ilena ɪ tili Icipiti wulav kin ke Sayii si ilé í sənə-ɪ. Pə kəma na Saləmanasaa cekəna mpu, ilena í kpa Osee na í tú saləka. ⁵ Pə waali ké ɪ na ɪ yoolaa pa wata Samalii, na pá tamɪ-ɪ kotaya ke pusi tooso. ⁶ Osee kawulaya pənaya pəyɔlayafei naanɔwa nyəŋka taa ké Asilii wulav ləeka Samalii. Na í pona Iseyeli nyəma ke ɪ tɛ, na í su-weyɛ Hala na Kosəŋ pa həyɔləŋ taa ké Harɔɔ pəyɔ nəyɔ, na Metii acalɛɛ taa.

Mpi pə wakəla Iseyeli kawulaya tə

⁷ Iseyeli nyəma pəntəna Iɔ Tacaa wei ɪ waasa-weyɛ Icipiti wulav nin taa, na í ləsi-weyɛ ɪ tɛtu taa təyɔ, na pá laa tuŋ. ⁸ Pa mu piitimnaa mpa Tacaa təyɔnaa na pə fɛɛ-wɛ tɔ pa kulapələ, na yaasinaa asayaa mpa Iseyeli awulaa kpayaa tɔ. ⁹ Isu nti nti pa Iɔ kisaa tɔ tɔ yəyɔtuɔyɔ. Hali pa ŋmá pa təkətələnaa ke paa timpɪyɪ. Pə kpayav acalisi taa, na pa koloosi acalɛɛ səsəna taa tɔ. ¹⁰ Pa sika pɛɛ na tesikasɪ kulalaasɪ ke pulasɪ nyɔŋ taa hətɔ tɛɛ. ¹¹ Na pá laaki tuŋ ke teitei isu piitimnaa mpa Tacaa təyɔnaa na pə fɛɛ mpe tɔ. Isayatu ntəyɪ pá lapa, ilena pááná kpa Iɔ. ¹² Paa na ɪ ká kisina-weyɛ tuŋ laav tɔ pa ta nu tələ.

¹³ Pəyele Tacaa ka kpaala Iseyeli na Yuta nyəma na Iɔ kuyəyɔtuɔ tɛləsələa waani waani nəəsɪ ke si: Pá yele pa isayatu mpaəŋ na pá mu ɪ kvsəsɪtu na nti nti ɪ tu-weyɛ ɪ Təm taa tɔ. Ntəyɪ ɪ ka cɛla ɪ kuyəyɔtuɔ tɛləsələa na pá heeli pa ləŋcɛnaa.

¹⁴ Paa na mpu Iseyeli nyəma kisa nti Iɔ kuyəyɔtuɔ tɛləsələa heela-wɛ təyɔ nuw, na pá lá ləŋkpusəŋ ke

teitei, ɪsu pa lɔŋcɛnaa ka kisuyu pa Iɔ Tacaa ke naani tɔyɔ tɔ. ¹⁵ Pa lɔ Iɔ kiinj na nɔɔŋ ŋka ɪ na pa cɔsɔnaa paa pɛɛlaa tɔ, na kraalɔyɔ mpi ɪ ka kraala-we tɔ. Iseyeli nyɔma matɛna kraɪ nyɔma tuŋ, na pa maɣamaɣa pɔ pɛsɪ kraɪ nyɔma. Na pɔ tɔŋ piitimnaa mpa Iɔ ka kisiɪa-we tɔ pa ɪkpaɛ. ¹⁶ Pa lapa awusa ke pa Iɔ Tacaa kiinj, na pɔ lɔ nawee naale lɛɛsɔŋ, na pɔ siki tesika kulalaɣa, na pɔ lunjiɪ ɪsɔtɔɔŋasi, na tɔyɔ Paali. ¹⁷ Halɛna pɔ laa pa piya ke tuŋ, na pɔ laku topono tɛma, na pɔ ha pa tɔɣɪ mpi pɔ ta maɣa Tacaa tɔ pɔ taa, na pɔ kraasi ɪlɛ ɪ pɔɔnɔ. ¹⁸ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaa taa huuna Iseyeli yɔlaa. ɪ ta sɔɔli si ɪ tasa-weɣe nau ke ɪ ɪsentaa. Uena pɔ yele Yuta kpekɛle tike.

¹⁹ Ama Yuta nyɔma nɔ kisa pa Caa Iɔ kiinj na pɔ kraɣa Iseyeli nyɔma yaasi. ²⁰ Pɔ tɔɔ kɛ Iɔ kpɛnta Iseyeli nyɔma tɛna na ɪ lɔ, na ɪ tu-weɣe kolontunaa niŋ taa, na pɛle pɔ kuu-we na pɔ hatɛlɛna-ɪ.

²¹ Waatu wei Tacaa ka faɣa Yuta nyɔma na Iseyeli nyɔma tɔ Solopɔwam ke pa kraɣa Iseyeli nyɔma wulau. Uena Solopɔwam kisi Tacaa, na ɪ tusi-weɣe ɪsɔɣatɔ sɔsɔntɔ taa. ²² Pɔ kraɣau waatu ɪni tɔɣɔ pa suɔ Solopɔwam ɪsɔɣatɔ ke kɛɛnau. ²³ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaa ta sɔɔli si ɪ tasa-weɣe nau. Uena ɪ yele na Asilii nyɔma kuu-we na pɔ we tɛna. Uena pɔ la teitei ɪsu Iɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ tɛlɛsɛlaa ka yɔɣɔtɔyɔ tɔ.

Samalii ɔaɣalaa tɔm

²⁴ Mɔpɔɣɔ Asilii wulau kɔna Papiloni, na Kuta, na Afa, na Hamati, na Sefafayim pɔ yɔlaa, na ɪ su-weɣe Iseyeli nyɔma lonte ke Samalii, na pɛle pɔ ɔaɣa. ²⁵ Waatu wei yɔlaa mpe pa suɔ tɛna tɔ, paa sɛɛki Tacaa. Uena Tacaa pona tɔɣɔlasi na si kɔ pa taa yɔlaa paɣale. ²⁶ Mɔpɔɣɔ pa heela Asilii wulau si: Yɔlaa mpa

n pona Samalii tɔ, pa ta nyi tetv nti tɔ Iso ke seev. Uena Iso pona tɔɣɔlasɪ na sɪ ku-we. ²⁷ Ntena wulav si: I mɔhna Iseyeli kɔtɔlaa taa nɔɣɔlvɔv Samalii, na í hólí yɔlaa mpeye Iso seev. ²⁸ Kena Samalii kɔtvlv nɔɣɔlv í mɔh Peteele, na í seyesɪ tɔna yɔlaa ke Tacaa seev.

²⁹ Ḿpógú Samalii taa caɣalaa mpe, paa wei i lupa i te tvɔv, na pá su acalɛ wena a taa paa caɣaa tɔ a tɔkɔtɔlenaa mpa Iseyeli nyóma ká hmawa tɔ pa taa. ³⁰ Papiloni nyóma ná Saaka pa tvɔv Sukɔti-Penoti leesvɔv, na Kuta nyóma ke pele pa nyɔhkv Nɛɛkaali, na Hamati nyóma ke pa nyɔhkv Asima. ³¹ Afa nyóma ke pa nyɔhkv Nipasɪ na Taataki. Halɔna Sefafayim nyóma náa laa pa piya ke pa tvɔv Atɔlameleki, na Anameleki. ³² Pɔyele Tacaa seelaa nté. Uena pá kra pa taa lelaa ke pa tvɔv kɔtɔlaa na pá paasɔɣɔna pa kɔtasɪ. ³³ Kulvmaa mpeyele Iso seelaa. Pɔyele paa wei i tɔhna i te tvɔv ke laav.

³⁴ Halɔna saha isɔntɔ, laatu ntɔɣi pele pa tɔkaa, paa seeki Tacaa. Pɔyele paa tɔhɔɣi i kiinj, yaa i kusɔsutv nti nti i ká tɔwa Yakɔrv wei i cuvusaa si Iseyeli tɔ, i lɔlvɔv nyóma tɔ. ³⁵ Paa na mpv tɔ, Tacaa na Yakɔrv lɔlvɔv nyóma pa peela nɔɣɔ ké. Na í su-weye kiinj si pá taa laa tvɔv. Pɔyele pa taa lvɔv i tee. Pá taa larɪ-i tɔmle natɔli. ³⁶ Tacaa ma wei ma lɔsa-meye Icipiti taa, na ma tɔh sɔsɔh tɔ, ma tike ke í ká see na í laki kɔtasɪ. ³⁷⁻³⁸ Paa ifemle nteye í ká tɔkɔɣi ma kusɔsutv, na ma kvttvttv, na ma kiinj wei ma hmɔaa-me tɔ. I taa sɔv nɔɣɔ hka má na me tɔ peelaa tɔ. Na pá tv kɔlɔna tvɔv laav tɔm. ³⁹ Mɔ Iso Tacaa má ma tike ke í ká see. Mpi tɔ, ma tike ma pɔsɔɣɔna na má waasi-meye mɔ kolontunaa niinj taa.

⁴⁰ Ama yɔlaa mpe pá kisa nuv, na pá laki isv too

paal lakaya tɔ. ⁴¹ M'p'og'ɔ pa kpɛkaya Iso na tuɛ laav, na pa piya tɛna naa we pɛ taa kɛ halɛna saɲa.

18

Yuta wulav Isekiyasɩ tɔm

(Kvtɔɔsvɩ II 29:1-2; 31:1)

¹ Iseyeli wulav Ila pɛyalɔ Osee kawulaya pɛnaya tooso nyɛɲka taa kɛ, Ahasɩ pɛyalɔ Isekiyasɩ pɛsa Yuta wulav. ² Iɛna ɛ tɔɔɔ pɩsɩ pɔɔɔɔɔɔɔɔ hiu na naanɔwa kɛ Yosalem taa. Waatɔ ɩnɩ ɩ pɩsɩ ka we hiu na kakpasɩ. I too kɛɛ Sakalɩ pɛɛɔ Api. ³ M'p'og'ɔ Isekiyasɩ lapa mpi pɛ maya Tacaɔ tɔɔ teitei, ɩsu ɩ lɔɲɔ Tafiti. ⁴ Iɛna ɛ wakɛɩ tɛkɛtɛɩnaa, na ɛ yɔki pɛɛ kusikee, na ɛ seti tesikasɩ kulalaasɩ. Na ɛ yɔki nyɛɔɔɔɔɔɔ kusɛɛmɩyɩ tɔm wei Moisi ka lupa tɔ. Mpi tɔ, halɛna waatɔ ɩnɩ, Iseyeli nyɛɔma laakaya tɔm ɩnɛɔɩ, na pɔ yaaki-ɩ si: Nehukɛtaa. ⁵ M'p'og'ɔ Isekiyasɩ lapa Iseyeli Iso Tacaɔ kɛ naani, na pɛ kɛɩ ɩsu Yuta awulaa mpa paa laala-ɩ na mpa pa tɛɲa ɩ waali tɔ. ⁶ I tamsɛna Tacaɔ kɛ m'p'og'ɔ, ɩ ta heli. Na ɛ tɛɲɛɔɩ kiɩɩ wei Iso ka tɔwa Moisi tɔ. ⁷ Iso ka we ɩ waali kɛ, na ɛ waaki ɩ kulapɛm tɛna taa. I kola Asilii nyɛɔma tɔɔ, na ɛ fiti pa niɩ taa. ⁸ Pɛɛ pɛ paasi, na ɛ tɔɔɔnɩ Filiisi nyɛɔma, na ɛ tana-weɔɔ Kasa tɛtɔ taa, na ɛ lɛɛki pa koloosi acalɛɛ na pa tɛfɛɩɩnaa.

Samalii ɩcatɛ lɛɛkɩyɩ tɔm

⁹ Yuta wulav Isekiyasɩ kawulaya pɛnaya liɔiti nyɛɲka, na Iseyeli wulav Osee kawulaya pɛnaya naatosompɔɔɔɔɔɔ nyɛɲka taa kɛ, Asilii wulav Salɛmanasaa kɛma, na ɛ nyala Samalii ɩcatɛ. ¹⁰ Pɩsɩ tooso sikaa, ɩɛna ɛ lɛɛki ɩcatɛ ɩtɛ. Isekiyasɩ kawulaya pɛnaya naatoso nyɛɲka taa kɛɛ. Pɛɛɛɛ Osee kawulaya pɛnaya pɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ naanɔwa taa kɛɛ.

11 Ulena Asilii wulav pona Iseyeli nyéma ke ɪ te, na í su-weyɛ Hala, na Kosan hɔɔlɔn taa ké pɔɔɔ Harɔɔ nɔɔɔ, na Metii acalɛɛ taa. 12 Iseyeli nyéma me í kisa nti mɔ Iɔ Tacaa má ma tu-me tɔ, na í wakɔli ma na-me ta nɔɔɔ pɛɛɛɔ, na í kisi kiin wei maa cɛla Moisi ke tɔkɔɔ tɔ. Pɔ tɔɔ ké ma yelaa na pɔ tɔna isɛntɔ pɔ mayana-me.

*Asilii nyéma watvɔv ke Yosalem
(Isayii 36:1; Kvtɔɔsvtɔ II 32:1)*

13 Isekiyasɪ kawulaya pɛnaya naanɔwa na liyiti nyɛnka taa ké Asilii wulav Senakelipi kɔma, na í yoonɔ Yuta koloosi acalɛɛ tɔna, na í lɛɛkɪ-yɛ.

14 Ntɛna Isekiyasɪ tiili na pá heeli Asilii wulav ke Lakisi sɪ: Ma tɔm sɛpɛna-n, taa yoonɔ-m, ye n caa maa fɛɛ-n.

Ulena Asilii wulav sɪ Isekiyasɪ í fɛɛ-ɪ liyitee nyɛɔtɔ kiloonaa iyisi pɔɔɔlayafɛi naanɔwa (9000) na wula kiloonaa ke nasɛnaasa na nuunɔwa (900).

15 Mɔpɔɔyɔ Isekiyasɪ kuu Iɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoon tɔna. 16 Halɔna í kɔɔli wolanaa mpa paa lapɛna Iɔ tɛsɛɛɛ nɔnɔɔsɪ ke canɛm tɔ, na í cɛla pɔ tɔnaya Asilii wulav.

*Asilii yoolaa nyvɔv tv faaci
(Isayii 36:2-22; Kvtɔɔsvtɔ II 32:9-16)*

17 Mɔpɔɔyɔ Asilii wulav kɔsa Lakisi ke yoolaa nyvɔv nyéma sɔsɔ, na yooɔ wontu paasɛnɔ, na yoolaa paasɛnɔ, na yoolaa kɛkɛɛle sɔsɔɔɛ na í tili-weyɛ Yuta wulav Isekiyasɪ kin ke Yosalem. Pa talaa, ulɛna pá sɛn lule lɔɔɔ isɔtaɔ nyɛnkɔ kin ke cɔtɔɔla taale hapɛɛ tɔɔ, 18 na pá pɔɔsɪ sɪ: Tɔ caa tɔ ná wulav. Ulena kawulaya tɔyaya nyvɔv tv Hilikiya pɔyalɔ Uiyakim, lu pa sɛnɔvɔ, na ɪ waali ké takɔɔlɔsɪ nɔmaɔɔ Sɛpɛna,

na wulav tɔm yɔɔɔtɔlv Asafi pɔyalv Yowa. ¹⁹ M'p'ɔy'ɔy' Asilii yoolaa nyɔɔv tɔ tɔma si: I heeli Isekiyasɩ si Asilii wulav sɔsɔ pɔɔsɔyɩ-i si: Pepeye n lakɩ na ń taaki? ²⁰ Aweye ń taaki na ń kɔlvɔyɩ ma tɔɔ? N ta nyɩ si kokoole u tɔlvɔyɩ tɔnɔyɔ? ²¹ Icipiti wulav ke ń tɛɛlvɔyɩ yaa? Ƴɛ i wɛ kɛ ɩsu kpatɛ yaakɔyɔ, na paa wei i kpawa pɔ hɛɛ-i tɔ.

²² Paa pu la ɩsɔna, n ká cɔ-m kɛ si mə ɩsɔ Tacaɩ ke n lakɩ na ń taaki. Pɔyele Isekiyasɩ kolum nyá n wakɔlɔna tɔkɔtɔlɛnaa, na tɔlaalɛnaa, na ń heeli Yuta yɔlaa si Yosalem kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ tike ke pá sɛɛ-i.

²³ Pɔ tɔɔ tɔ, nyá na ma caa Asilii wulav i si nɔɔsi. Ye n ká hiki kpaɔanɔɔɔ caɔalaa, ɩɛ ma ha-ɩ kpaɔanɔɔɔ iyisi naale (2000). ²⁴ Icipiti nyɔma ke n tɛɛlvɔyɩ si pɛɛ paa ha-ɩ kpaɔanɔɔɔ na kɛkɛnaa. Pɔyele n kaa pɔsi ma caa yoolaa nyɔɔv nyɔma taa sɔkpelu maɔamaya. ²⁵ Pɔɛ pɔ paasi Asilii wulav ta kɔnta cɔnɛ, na i yooɔa tɛtɔ tɔnɛ na i wakɔlɩ-tɩ na pɔ tá kɛ Tacaɩ luyɩ nyɔntɔ. Halɩ ɩsɔ maɔamaya tɩ hana-i pɔ mpaav.

²⁶ M'p'ɔy'ɔy' Iliyakim, na Sepɔna, na Yowa pa cɛpa Asilii yoolaa paasɔnlɔ nɔɔɔ tɔɔ si: Taa yɔɔtɔna-tɔyɩ Hepɔla tɔm. Yɔɔtɔna-tɔyɩ Alaamee tɔm, na ɩcɛtɛ kolɔɩa tɔɔ yɔlaa i taa nu.

²⁷ Ntɛna yoolaa paasɔnlɔ pɔɔsi si: N nyɔmá si mə na mə wulav Isekiyasɩ mə tike mə tɔɔ kɛ ma caa yɔɔtɔyɩ tɔm tɔnɛ? Ama na mpa pa wɛ kolɔɩa tɔɔ, na mə na-wɛ i ká tɛ na i tɔɔɔ mə pɔntɔ, na i nyɔɔ mə hɔm tɔɔɔ.

²⁸ Ƴɛna yoolaa paasɔnlɔ náá kpɔtɔna yɔlaa na i yɔɔtɔna Hepɔla tɔm taa si: I ke ɩkpaɩɩ na i nu yoo. Asilii wulav sɔsɔ yɔɔtɔaa si: ²⁹ I taa yele na Isekiyasɩ tɔsi-me yoo. I kaa pɔsi na i lɔsi-meɔe ma niɩ taa.

³⁰ Tacaa ke í teeləyi si i ká la na má taa pəsi mə ıcate, ıle mu taa nu. ³¹ İ taa nuna İsekiyası yoo. Ama í nu Asilii wulav nyəntv, na í peti-i mə ti. İle paa wei i ká təyɔ i leseŋ na i fikiŋaa tawa. Na í nyɔɔ i ləkə ləm. ³² Halı i ká te na í kəɔ na í kpaɣa-me, na í pona-meɣe mə tetv kɔpantv tənə tə nəyəsəle taa. Tənaya təyənaya na sɔlɔm na nim na tuŋ pə we səsəm. İle í kaa si cənɣe yem. Mpɔ tɔ, í taa nuna İsekiyası ke timpı i tənɣɔv si Tacaa ká waası-me tɔ, i tɔsəyi-meɣe. ³³ İcate natəli tə tɣɔv ta pəsi na kú waası kv yəlaa ke i niŋ taa. ³⁴ Hamatı, na Aapa, na Sefafayim, na Hena, na Afa pa tuŋ waasa-weɣe we? Awe pəsaa na í taŋ-tɣɔv Samalii təleəkəle? ³⁵ Tuŋ ıni i tənə i taa nakvli kv ta kpa i niŋ ke kv tetv tɔɔ. İle ısənaya Tacaa ká pəsi na í taŋı-i si í taa leeki Yosalem?

³⁶ Pa tənə mpa paa we tənə tɔ pa taa nəyɔlv ta cɔ paa fəŋ. İsu wulav İsekiyası ka heeluyı-we tɔ. ³⁷ M'p'ɔy'ɔ İliyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəla pa wontu na laŋwakəlle. İlena pá polo wulav kiŋ na pá keesi-i pə tənə mpi Asilii yoolaa paasənlv yəyətəa tɔ.

19

Wulav tila İso kuyəyətvtv teləsvlv kiŋ (Isayii 37:1-7)

¹ M'p'ɔy'ɔ waatv wei İsekiyası nu təm nti, ılena í cəli i wontu tətɔ na laŋwakəlle. Na í suu ləyaya nyəntv, ısu fələtənəa taka, na í polo İso təsele taa. ² Tənaya i kɔsa İliyakim, na Sepəna, na kətəlaa taa səsaa si pá polo Amətı pəyalv İso kuyəyətvtv teləsvlv Isayii te, na pa ləyaya wontu ke mpɔ. ³ Na pá heeli-i si: Wulav İsekiyası kəsəna-tv si tɔ kəɔ si, saŋa pə həma ıni i ŋkpaŋɣɔv, na ta laŋa wakəli tətəyətəyɔ. Tə wee ke ısu

luluyv takuyv alaa si pa luli, ile toma fei si pa luluna pa piya tɔ. ⁴ Asilii wulav kusəna nteye i yoolaa paasənlv si í kɔɔ na í tuv Isə weesuyu tv. Hai, ye Taca, nyá Isə ká nu i kutuyv ŋku, na í hɔ i ŋkraŋuyv. Nyaa sələmi-i i yəlaa mpa pa kaasaa tɔ pa tɔɔ.

⁵ Waatv wei Isekiyası tillaa heela Isayii ke mpv, ⁶ ilena Isayii cə-we si: I polo na í heeli mə caa si, Taca yəyɔtaa si nyá lanle i taa ŋmaana kutuyv ŋku Asilii wulav waali nyəma tuv-m tɔ. ⁷ Maa yele na pá yaa-i na tɔm natəli, na í kpe. Ilena nəyɔlv kv-i.

Senakelipi nyaasuyv lempe

(Isayii 37:8-13; Kutəəsvtv II 32:17)

⁸ Mpyúyú Asilii yoolaa paasənlv nuwa si i caa kula Lakisi na í polo í nyala Lipina. Ilena í polo i kin ke təna. ⁹ Tənaɣa pa heela Asilii wulav si Itiyopii wulav Tilaka pola-i yoonav. Ntəna Asilii wulav tilina Isekiyası ke ləetəli si pá pəəsi-i si: ¹⁰ N taaki Isə si i ká kayatı-m Yosalem tələekəle yaa? N ká tsvi nyá ti yoo. ¹¹ Anı n nuwa teu ke isəna ma kpiisa tetunaa tɔ. Ilena n hɔvki si n ká tɔli-ti? ¹² Awulaa mpa pa kaasam tɔ, waatv wei pele pa kukaya Kosan, na Halan, na Lesəfi, na Iteni nyəma icate səsəle Telasaa tɔ, mpe unı pa tuŋ ta pəsi na í kenti pa acalə. ¹³ Təəsi mpi pə mayana Hamatı, na Aapatı, na Layii, na Sefafayim, na Həna, na Afa awulaa tɔ.

Isekiyası Isə sələmvuyv

(Isayii 37:14-20)

¹⁴ Waatv wei Isekiyası tɔma Asilii wulav ləetəli inəyi kaluyv, ilena í pona-i Isə təsəle taa, na í hɔli-i Taca. ¹⁵ Ilena í sələmi Isə si: Hai, Iseyeli Isə Taca, wei nyá n caya isətaa tanlaa ke kpayanv tɔ, nyá tike nté Isə ké antulinya təna taa. Nyá lapəna isətaa na

ate. ¹⁶ Hai, Tacaa, ke ηkpaηη na η nu na η paasəna kutoyυ ηku Senakelipi tillaa tuυ weesuyυ tu nyά tə. ¹⁷ Tampana Asilii awulaa kowa piitim lempri, na pά kpiisi pa tetυ təna, ¹⁸ na pά wə pa tuη ke kəkə. Mpi tə, taası yaa pεε ke yəlaa ka saaka kusaaku pə taγa Iso nyά. ¹⁹ Ue hai, Tacaa, ta Iso waasi-tuyυ Senakelipi niη taa. Uena antulinya awulaa təna nyı si nyά tike nté Iso.

*Isayii teləsəyi wulav ke Tacaa təm
(Isayii 37:21-35)*

²⁰ Mpyóy Isayii polaa na í teləsi Isekiyası sı: Iseyeli Iso Tacaa sı, ma nuwa sələmuyυ ηku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi təm taa tə. ²¹ Ue tu ηkpaηη na η nu:

Yosalem ıcate kpeena-η ké,
na tó paakəna-η.

²² Halı Iseyeli Iso Nanηtu mayale
n kpesinaa, na n tuυ
na n toosi ıse na?

²³ N tila tillaa
na pά tuυ Tacaa má.

Halı n tə sı nyά yoou keekənaa
tuutuuma təə ké n kpawa Lipaη puyυ,
na η setı Lipaη tuη səsəηη kupaη.

Aaiyee sı, n ká kra comcom nəyə taa
ke hətuyυ kupaηku taa.

²⁴ Nyά sı n hula ləkə, pécó n nyəə lelāə ləm.
Nyά yoolaa ká felı Icipiti tetυ təə ké
nəəhεε na pa pusi nyəə.

²⁵ Senakelipi, n ta nyı taa sı
má lapəna yaasinaa pane na má sı too ləη.
Uena má təηəyi na má laki nəəənəə.
Má tənə-η sı η la na koloosi acalεε pəsi ncaa.

26 Səḡəntu pu a taa yəlaa,
 na pá pəsi isu ŋkpalətītilee nyəma.
 Pa nəḡəsəna ké isu tawa nyutu,
 isu tətēka taa nyutu kulekəlekətu.
 Yaa kutuluŋ təə nyutu nti tə wələyi
 na tó ta tēnta nyəu tə.

27 Ue ma nyəma-ŋ ké təyelele.
 Ye n caḡaa, yaa n luki, yaa n suuki, ma nyəma.
 Ye n mu-m na pááná ma nyəmaḡa.

28 N tu mu-m na pááná ntə,
 na í laki-m na kalampaaŋi.
 Pə təə ké maa ŋmakəli-ŋ isu
 pa tukuḡu wontuḡu muna tee ké
 kukuule, yaa kraḡanukpaŋi tə.
 Mpaav ŋku n tēŋaa na n kəə təḡo
 maa kpeenana-ŋ.

29 Isekiyasi, maa heeli nyəḡa mpi maa la tə.
 Təḡənaḡa pee alēela ke í ká təḡo pəntə na pənte. Ama
 pənaḡa tooso nyəŋka taa ké í ká pəsi na í tuu təḡənaḡa
 na í kú-ké. Na í hala mə lēsēŋnaa, na í kooli-we. 30 Pu
 kaasi mpa na pa ise ke Yuta taa tə, pele paa wee ké
 isu təḡu kaŋḡu ku lila ke tətə taa na kó lələyi teu tə.
 31 Pəpətu fei lelen, pu kaasi Yosalem taa ké ise nyəma.

Mpóḡú Isayii tasaa si: Isəna Tacaá ká lana i səlḡuḡu
 səsəŋku təḡəle. 32 Tacaá si, Asilii wulav kaa pəsi na
 í lo hapəle, na í səŋ tə təə na í kenti i kpalḡuḡu, na í
 tó nyəma ke ɪcate taa, na í suu tə taa. 33 Tacaá má, ma
 yəḡətəḡəna si ye i tēŋa mpaav ŋku na i kəə cəne, ŋkuḡu
 i ka tēŋ na í kpe, i kaa suu cəne. 34 Maa kenti Yosalem
 təə, na má waasi-i ma təmlə tu Tafiiti təə, na pə kusi
 ma nyəḡu.

*Asilii yoolaa sewa, Senakelipi sãm
(Isayii 37:36-38; Kvtəəsvtu II 32:21-22)*

³⁵ Ahoo yuwa, ɪɛna ɪsə taa tillu tii Asilii yoolaa təsikile, na ɪ kú yoolaa iyisi nunəwa na nunaasa na kakpası (185000). Tev fema, ɪɛna ɪse nyəma mayana sətta selətta. ³⁶ M̀p̀yú Senakelipi kpesa təsikile, na ɪ polo ɪcate səsəle Ninifi taa, na ɪ caya təna. ³⁷ ɪɛna kuyaku nakuli, ɪ sɔv ɪ tɔyɔ Nisələki kutuluɔyɔ taa ke laatu, na ɪ pəyalaa taa naale, Atələmeki na Saləse pa ku-ɪ. ɪɛna pá se na pa polo Alalaa tetv taa. ɪɛna ɪ piya taa ɪɛnka Asahatəŋ ɪɛti ɪ lonte.

20

*Isekiyası wɔsası na ɪ waav
(Isayii 38:1-8; Kvtəəsvtu II 32:24)*

¹ M̀p̀yú kvətəŋ səsəv nakuli kv kpa Isekiyası ke waatu nəɔlv. ɪɛna ɪsə kuyəɔtətu teləsvlv Isayii polo ɪ wiiluyɔ na ɪ heeli-ɪ si: Tacaa yəɔtəta si, n kaa kul. ɪɛ tayani nyá ti.

² Ntəna Isekiyası keesı ɪse na koləŋa tə na ɪ sələmi ɪsə si: ³ Hai, Tacaa, təsı si ma təma nyá ɪsentaa ké na lotu kuləmtv. Na má lakı tam ké mpi pə wε-ŋ teu tə.

ɪɛna Isekiyası tvl nəɔ na ɪ wii təkpo. ⁴ Isayii kula wulav kin ɪsu ɪ ká lu taya tə, ɪɛna Tacaa təmi-ɪ si: ⁵ Məli ma yəlaa wulav Isekiyası kin na ń heeli-ɪ si: Nyá cəsə Tafiti ɪsə Tacaa má ma nuwa nyá kusələmtv, na má ná nyá ɪsəlv. Pə tə tə, celenkufe maa waa-ŋ, na halı ń tasa ɪsə təsəle taa ké pote.

⁶ Maa səsı-ŋ pusi naanəwa na kakpası, na má fiti nyá na Yosalem nyəma ke Asilii nyəma nin taa. Na má kenti ɪcate tənəɔ ma təmlə tv Tafiti tə, na pə kusı ma nyəyɔ.

⁷ M̀p̀ỳỳ Isayii naŋa fiki pee, na í taa wulav timpi wuki-ı tɔ na p̀ waa-ı.

⁸ Ntɛna wulav p̀ɔsı İsɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛlɛsulɔ sı: Pepeye Tacaa ká huli-m, na má nyɛna sı celenkufe pu waa-m, na má polo İsɔ tɛsɛɛ taa?

⁹ Isayii sı: Tacaa ká la pulɔ, na í hulɛna-ŋ sı, ı ká la nti ı suwa tɔ. İle n caa sı isotom waaci í polo tɛkpale isɛntaa, yaa p̀ məli waali? ¹⁰ M̀p̀ỳỳ İsekiyası sı: İstom pote kɛ isɛntaa fɛi katɛ. Ma caa kɛ sı p̀ məli waali.

¹¹ Ntɛna Isayii sɛləmı Tacaa na í mələna isotom na waali waali kɛ tɛkpale kumlee naanɔwa.

*Papiloni wulav tillaa kɛntɛ kɛ İsekiyası tɛ
(Isayii 39)*

¹² M̀p̀ỳỳ Papiloni wulav Melotaki-Palataŋ nuwa İsekiyası wɔsası. İlena í tilina ı waali nyɛma kɛ kucɔɔɔ na lɛɛtɛli sı pá pona-ı. ¹³ Na İsekiyası muwe na í cɔɔna-weye kutulun wei ı taa pa sukı won-tunaa kɔpantɔ tɔ. İsu liyitee nyɛɔtɔ, na wula, na tulaalɔnaa, na sɔɔsɔŋ nimnaa tɔ. Na í hólı-weye ı yoou wontu tɛsule, na pə tɛna mpi pə we tɛna tɔ. İ ta ŋmɛsı-weye pulɔ. Paa ı kawulaya tɛna, yaa ı tɛyaya taa.

¹⁴ Pə waali kɛ İsɔ kuyɔɔtɔtɔ tɛlɛsulɔ Isayii polaa na í p̀ɔsı İsekiyası sı: Leye yɛlaa mpe pa lunaa? Na weye pa caaki? İsekiyası sı: Pa luna hatoo Papiloni kɛ. ¹⁵ Isayii sı: Pepeye pa nawa nyá kawulaya tɛyaya taa? İsekiyası sı: Ma hula-weye pə tɛnaya. Ma ta ŋmɛsı-weye ma kpancoou.

¹⁶ Ntɛna Isayii sı: Tacaa yɔɔtɔta sı: ¹⁷ Pə tɛna mpi awulaa mpa pa laala-ŋ tɔ, pa kaasaa na ń mayana

tə, kuyaku nakoli Papiloni nyéma ká kəə na pá kuu-wi. Pə kaa kaası-η pulu. ¹⁸ Halı paa kra nyá luluyu nyéma narəli, na pá la-weyə yəlaa kataası, na pá tu-weyə Papiloni wulav kawulaya təyaya təmlə taa.

¹⁹ M'póyó Isekiyası cəwa sı: Ma sama.

Uena Isekiyası tasa sı: Iso í tu nyəntı na í kenti tá tə, na té cayana heesuyu, haləna ma səm te.

²⁰ Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Yuta awulaa takəlaya taa. Paa ı apalutv təm, na isəna ı lapa lule, na í huli ləəv na í kəna Yosalem ıcate taa ké ləm tə.

²¹ Waatu wei ı səpa, uena ı pəyalv Manasee ləeti ı lonte taa.

21

Yuta wulav Manasee təm (Kvtəəsvtv II 33:1-10,18-20)

¹ Manasee luluyu pusı naanəwa na naale nyəŋka taa ké ı pəsa Yuta wulav. Uena í lá pusı nule na naanəwa na kakpası ke Yosalem. Pa yaakaya ı too sı Hefisi-Pa. ² M'póyó Manasee lapa mpi pə ta maya Tacaə tə. ı keena piitimnaə mpa Tacaə təyənəə na pə fəe-wə tə, pa lakası isayası. ³ Halı í tayanı ηmav ke təkətələnaə mpa ı caə Isekiyası náá yəkəə tə. ı ηmá tuyv Paalı təlaələnaə, na í saakı tesika kulaləaya, isı Iseyeli wulav Akarı lapv tə, na í lunjiyi isətuləŋası.

⁴ Na í ηmá təlaələnaə ləmpa ke Yosalem Iso təsəele nte Tacaə ka təma sı unı ı ká caya tə tə taa. ⁵ Na í siki isətuləŋası təlaələnaə ke Iso təsəele taası naale tə.

⁶ Haləna í laə ı pəyalv ke tuyv, na í lá topotopo təma anı a təna, na í səsı kəyənəməŋ. Mpi pə ta maya Tacaə təy ı lakaya tam. Uena pə kra ıleye pááná.

⁷ Na í saakı tuyv alənyəŋkv Asela ləesuyv na í su Iso təsəele taa. Pəyele Tacaə ka təma Tafiiti na ı pəyalv

Saloməŋ ke heeluyu si: Yosalem icate nte ma ləsa Iseyeli kpeka naanowa na naale taa tə tə Išo təsēele taa ké maa caya tam ke ma yəlaa heku. ⁸ Ye Iseyeli yəlaa təkəyi ma kusəsutu, na ma kiinj wei ma təmle tu Moisi cəla-we tə, ma kaa yele na pá təŋni-weye tetu nti ma ha pa cəsənaa tə tə taa. ⁹ Ama Yuta nyəma kisa Tacaa ke nunav. Halı Manasee ná yelaa ké na pa isayatu kəli, isu piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pá fεε mpe tə.

¹⁰ Ḿpúyú Tacaa heela i kuyəyətutu teləsəlaa si pá heeli Manasee si: ¹¹ N lapa acaalətu. N təma isayatu taa na pá kəli ləŋ Amolii nyəma. Haləna n tusi Yuta nyəma ke tunj laav taa. ¹² Pə tə ké maya Tacaa Iseyeli Išo, maa kəna alaamali nəyələyü Yosalem na Yuta nyəma. Paa wei í nu-ti pu səsı-i watu. ¹³ Maa hə Yosalem nyəma ŋkraŋyü, isu ma lapu Samalii na Akarı lələyü nyəma tə. Maa kpiisi icate yəlaa, isu pa nyaaləyü nyanaya təcıııı na pá pá tə. ¹⁴ Maa lə yəlaa mpa pə kaasaa tə. Maa tu-weye kolontunaa ninj taa, na pεle pá kuu pa na pa wontu. ¹⁵ Ḿpúyú maa la. Mpi tə, hatoo kuyanjku mə cəsənaa lu Icipiti tə, haləna saŋa, pa ta yele mpi pə fεı teu təyə lapu, na ma pááná kpaasuyü.

¹⁶ Ḿpúyú Manasee lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na í tusi Yuta nyəma ke laatu taa, na ma yəlaa kúpama tuutuuma tətəyə icate təna taa.

¹⁷ Pa kεesa Manasee təm lentı ke Yuta awulaa takəlası taa. Paa i kulapəm na i tunj laav təm. ¹⁸ Waatu wei Manasee səpa, ılena pá pimi-i kawulaya təyaya haləm mpi pa yaa si Wusa haləm tə pə taa, na i pəyalu Amonj lεeti i lonte.

*Yuta wulav Amoj tɔm**(Kvtɔɔsvtv II 33:21-25)*

¹⁹ Amoj lɔlvɔv pusi hiu na naale nyəŋka taa ké i pəsa Yuta wulav. Uena í tɔɔv pusi naaleye Yosalem. I too keke Yopa tv Halu pɛelɔ Mesuleme. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ú i lapa mpi pə ta maya Taca tɔ, isu i caa Manasee. ²¹ I keena-i teitei ké, na í laaki tun isu ílé i ka lapv tɔ. ²² Amoj lɔwa i cɔsɔnaa Isɔ Taca maya, i ta tɔ isu ma caaki tɔ.

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ú kuyaku nakvli Amoj waali nyəma kula i tɔɔ, na pá kv-i i kawulaya tɔyaya taa. ²⁴ Ama Yuta nyəma ná kú mpa pa kv-i tɔ. Uena pá kra i pəyalv Sosiyasi ke wulav.

²⁵ Pa keesa Amoj tɔm lentɔ ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ú pa pima-i i pəlaav taa ké Wusa haləm taa. Na i pəyalv Sosiyasi lɛeti i lonte taa.

22*Yuta wulav Sosiyasi tɔm**(Kvtɔɔsvtv II 34:1-2)*

¹ Sosiyasi lɔlvɔv pusi pəlefɛi naanɔwa nyəŋka taa ké i pəsa Yuta wulav ke Yosalem taa ké pusi hiu na naanɔwa na kulɔmaya. I too keke Posika tv Ataya pɛelɔ Yetita. ² M̀p̀r̀ỳg̀ú Sosiyasi lapa mpi pə maya Taca tɔ. I tɔma teitei ké isu i lɔŋce Tafiiti, i ta lu i ikpate taa.

*Kɔtvlv sɔsɔ hii kiiu takəlaya**(Kvtɔɔsvtv II 34:8-18)*

³ M̀p̀r̀ỳg̀ú kuyaku nakvli Sosiyasi kusa takəlasɔ ŋmaalv Asaliya pəyalv Safaŋ, Mesulam saali keke sɔ: Polo Isɔ tɔsɛɛɛ, ⁴ na í heeli kɔtvlv sɔsɔ Hilikiya sɔ kala Isɔ tɔsɛɛɛ liyitee wena kɔtəlaa nənɔɔv tanlaa

kpeyelaa tɔ. ⁵⁻⁶ Na ń cela-yeyɛ tɔma lataa tɔɔ feŋlaa, mpa pa tayanɔyi Iso tɔseɛle tɔ, na pɔ feli saakɔlaa, na tetu ŋmalaa, na tɔma lataa lɛlaa. Uɛna pɔ yana taasi na pɛɛ kusaakɛɛ wena paa tayanna tɔ. ⁷ Taa pɔɔsi-we si pɔ keesi mpi pa lapɔnaa tɔ. Mpi tɔ, yɔlaa mpe pa laki teu kɛ.

⁸ Kɔtulɔ sɔsɔ nu mpu, uɛna ɪ heeli Safaŋ si: Ma hika kiiu takɔlaya ke Iso tɔseɛle taa. Uɛna kɔtulɔ cela Safaŋ ke takɔlaya ŋke, na ɪlɛ ɪ kala. ⁹ Uɛna Safaŋ mɔli na ɪ heeli wulav si: Kɔtɔlaa koosa Iso tɔseɛle atakaa taa liyitee na pɔ cela tɔmlataa feŋlaa.

¹⁰ Uɛna Safaŋ tasa si: Kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya celɔna-m takɔlaya kanɛ.

Ɔpɔyɔ Safaŋ kala takɔlaya ŋkeyɛ wulav.

*Sosiyasi pɔɔsa Iso kuyɔyɔtutu telɔsulɔ alɔnyɔŋ Hulɔta
(Kɔtɔsɔtɔ II 34:19-28)*

¹¹ Waatu wei wulav nu kiiu takɔlaya ŋke ka tɔm, uɛna ɪ lanɔle wakɔli na ɪ cɔli ɪ wontu. ¹² Ɔpɔyɔ ɪ yaa kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya, na Safaŋ pɔyalɔ Ahikam, na Mikaya pɔyalɔ Akɔpɔɔ, na takɔlasɔ ŋmaalɔ Safaŋ, na ɪ waali nyɛma taa lɛlɔ wei pa yaa si Asaya tɔ, na ɪ tɔ-we si: ¹³ Ɔ polo ɪ pɔɔsi Tacaɔ ke mɔ na Yuta yɔlaa ta tɔm, na takɔlaya ŋka pa hii ɪsɔntɔ tɔ ka kuyɔyɔtutu tɔɔ. Pɔpɔtu fei lelen, ta cɔsɔnaa ta tɔki kusɔsutu nti pa ŋmaa ka taa tɔ. Pɔ tɔɔ kɛ Tacaɔ pɔɔnɔ ka huuna-tuyɔ sɔsɔm.

¹⁴ Ɔpɔyɔ apalaa kakpasɔ ɪnɪ ɪ pola Iso kuyɔyɔtutu telɔsulɔ alɔnyɔŋ Hulɔta tɛyɛ Yosalem kpekɔle kɔfate taa. Alɔ ɪnɪ ɪ paalɔ kele Tifa pɔyalɔ Salum, Hala saali. Ɔlɛ ɪ paasayanana kɔtɔlaa wontu kususuutu. Ɔpɔyɔ apalaa mpe pa keesa pa tɔm ke Hulɔta. ¹⁵ Ntɛna Hulɔta tɔ-we si, pɔ telɔsi wulav si Tacaɔ tɔma si:

16 Maa yele na mpusi kɔɔ Yosalem na ɪ yɔlaa pa tɔɔ, ɪsu pa ɲmaav takɔlaya kanɛ ka taa tɔ. 17 Mpi tɔ, pa lɔ-m na pɔ́ laaki tuɲ. ɪlena pa lakasi nsɪ sɪ kra-m pɔ́áná. Pɔ́ tɔɔ kɛ́ ma pɔ́áná huuna ɪcate tɔ́nɛyɛ sɔ́sɔm, a ta tiita. 18 Ye pɔ́ kaasa wulav ɪlɛ, ɪsɛyɛli ɪsɔ́ Tacaa heeliyi-ɪ sɪ, ɪsu ɪ nuw takɔlaya ɲke ka taa tɔm kɛ́ teu, 19 na nti ma yɔyɔta Yosalem na ɪ yɔlaa pa tɔm tɔ, tu tɛsɔ́na sɔ́yɔntɔ. Halɪ tɔ́ pɔ́sɪ mpusi tɔm. ɪlɛ ma nawa ɪsɔ́na nyá lanɲɛ wakɔ́laa na ɲ́ cɛli nyá wontu na ɲ́ pɔ́li ɪsɔ́lɔm tɔ, maa mu nyá kɔ́sɔ́lɔm tɔ. 20 Pɔ́ tɔɔ kɛ́ maa yele na ɲ́ sɪ sɔ́m kɔ́pam, na pɔ́ pi-ɲ nyá pɔ́laav taa. N kaa na mpusi wei maa kɔ́na Yosalem nyɔ́ma tɔɔ tɔ.

*Sosiyasi na ɪsɔ́ pa nɔ́yɔ pɛɛlvɔv
(Kɔ́tɔ́sɔ́vɔ II 34:29-32)*

Ḳpɔ́yɔ́ kɔ́tɔ́lv sɔ́sɔ́ Hilikiya na ɪ taapalaa, pa polaa na pɔ́ heeli tɔm ntɔ́yɪ wulav Sosiyasi.

23

1 Ḳpɔ́yɔ́ wulav kɔ́ta Yuta na Yosalem pɔ́ nyɔ́yɔ nyɔ́ma tɔ́naya ɪ kiɲ kɛ́ kpakpaa. 2 Na pɔ́ na pa samaa pɔ́ pɔ́lɔ ɪsɔ́ tɔ́sɛɛɛ. Pɔ́ kpaxav kɔ́tɔ́laa, na ɪsɔ́ kɔ́yɔ́yɔ́tɔ́tv telɔ́sɔ́laa na yɔ́laa tɔ́na, paa mpa. ɪlena wulav kala-wɛyɛ kiiu takɔlaya ɲka pa hiiwa tɔ. 3 Pɔ́lɛ pɔ́ waali kɛ́ wulav sɔ́ɲa ɪ kumte tɔɔ kɛ́ ɪsɔ́ tɔ́sɛɛɛ taa. ɪlena ɪ na Tacaa pɔ́ pɛɛli nɔ́yɔ, na samaa tisi sɪ mpe paa tɔ́ki Tacaa kiɲ, na ɪ kɔ́sɛyɛsɔ́tv, na ɪ kɔ́tɔ́tɔ́tv, na luɔ́v kɔ́lɔmɔ́yɔ, na lotu kɔ́lɔm tɔ. Na pɔ́ laki pɔ́ tɔ́na mpi pa ɲmaa takɔlaya ɲke ka taa tɔ.

*ɪsɔ́ sɛɛv tayanɔ́yɔv kɛ́ Yuta taa
(Kɔ́tɔ́sɔ́vɔ II 34:3-5)*

4 Pɔ́lɛ pɔ́ waali kɛ́ wulav tɔ́ma kɔ́tɔ́lv sɔ́sɔ́ Hilikiya, na ɪ waali nyɔ́ma, na kɔ́tɔ́laa mpa pa tanɔ́yɪ ɪsɔ́ tɔ́sɛɛɛ

nə́nə́ɣə tə́ sɪ: ɪ lə́ tɔ́yɔ Paali na Asela na isətɔ́lɔ́ŋasɪ wontu kulalaatɔ́ tə́na. ɪlena pá wə́-tə́yɪ kəkə́ ke Yosalem ɪcate waali ke Setə́lɔ́ŋ tətəkə́le taa, na pá cosi pə́ təlɔ́ma na pá pona Peteeɪ. ⁵ Ḿpɔ́yó Sosiyasɪ tə́yənə́ tɪŋ kətə́laa mpa Yuta awulaa ká kpawa tə́. Mpe pa fə́enə́yənə́ təkətə́lenaa mpa pa we acalɛɛ nna a cə́nə́ Yosalem tə́ a taa tə́. Mpi tə́, tɔ́yɔ Paali, na ilim, na isətɔ́, na isətɔ́lɔ́ŋasɪ waanɪ waanɪ tənaya pa fə́enaya. ⁶ ɪlena pá lə́sɪ Iso təsɛɛle taa ké Asela tesika kulalaaya, na pá wə́-kéye Yosalem waali ke Setə́lɔ́ŋ tətəkə́le taa, na pə́ nyaya təkpaata. ɪlena pá ŋmusɪ pə́ təlɔ́ma ke pə́laan taa. ⁷ Ḿpɔ́yó Sosiyasɪ yə́ka Iso təsɛɛle cə́lɔ́ kutulɔ́ŋ wei ɪ taa pa lakɪ wasan̄kalətɔ́ tə́. Tənaya alaa ná lɔ́kɪ tɔ́yɔ Asela kətaya wontu.

⁸ Pə́ waali ké Sosiyasɪ kə́nə́ Yuta acalɛɛ kətə́laa tə́na, na í wakə́lɪ pa təkətə́lenaa mpa pa taa pa fə́enaya na pá wə́kɪ tulaalɔ́nə́a tə́. Pə́ kpayaɔ Kepa na pə́ polo Pɛɛsɛpa tə́. Na pá yə́kɪ tə́laalenaa mpa paa we Yosalem ɪcate nə́nə́sɪ tə́. Na tə́laale nte tu we ɪcate nyɔ́yɔ tɔ́ Yosawa nə́nə́ɣə tə́. Ye í sɔ́kɪ ɪcate nyá niŋ mpətə́ŋ tə́. ⁹ Ama kətə́laa mpa pa fə́enaya tɪŋ təkətə́lenaa tə́, pa ta ha-wéye mpaav sɪ pá la kətasi ke Taca kətaya təlɛtə́ tə́ ké Yosalem. Ama pá na kətə́laa lə́laa pa təkayana potopotona mpa pa taa kɔ́kɔ́sɔ́m fɛɪ tə́.

¹⁰ Ḿpɔ́yó Sosiyasɪ wakə́la tə́laale Tofe timpi yə́laa wəkaya pa piya ke tɔ́yɔ Molekɪ ke Hinom tətəkə́le taa tə́. ¹¹ Na í wakə́lɪ tətə́yɔ kpayanə́ŋ lɛɛsə́ŋ wei Yuta awulaa ka hawa na pá su Iso təsɛɛle nə́nə́ɣə kutuluyɔ taa ké akewe Netan̄-Melekɪ tə́yaya cə́lɔ́ tə́. Na Sosiyasɪ wə́ ɪ keɛkənə́a ke kəkə́ tətə́. ¹² Na í yə́kɪ tə́laalenaa mpa Yuta awulaa ka ŋmawa Ahasɪ kutuluyɔ pata tə́

tə təpətəpətə. Na mpa wulaw Manasee ηmawa Iso təseεεε taasi naale təə tə. Na í lə pə həyələsi kε Setələη tətəkəle taa. ¹³ Na Sosiyasi wakəli təkətələnaa mpa Saləməη ka ηmawa Olifinaa pulaya ilim mpətəη təə həyələyυ kε Yosalem isentaa tə. Paa Sitəη nyéma tuyυ alɔnyəηku isayav Asətati, na Mowapυ nyéma tuyυ isayav Kεməsi, na Amoni nyéma tuyυ isayav Milikom. ¹⁴ Na Sosiyasi yəki pεε kusikee, na í seti tesikasi, na í waasi təlaalenaa təə kε yəlaa mɔwa.

*Isə seεv tayanuyυ kε Iseyeli taa
(Kvtəəsυtv II 34:6-7)*

¹⁵ Ḿpύyú Sosiyasi wakəla Petεeli təkətəle, nte Nepa pəyalυ Solopuwam ka ηmawa na í tusi Iseyeli nyéma kε laatu taa tə. Sosiyasi wəpa tesika kε kəkə, na í yəki təlaale tənəηnaη.

¹⁶ Sosiyasi təηna ḿpύyú lapυ təyə ι loosa pəlaaη kε pulaya təə, na í tili yəlaa na pá kuu mɔwa na pá wəyεε kəkə kε təkətəle na t́ pilisi, isυ Tacaa kuyəyətutυ tələsulυ ka kpaaluyυ tə. ¹⁷ Mpyυle Sosiyasi tasa pəəsuyυ si: Pəlaav pəle nteye ma loosiyi isəntə?

Iləna icatε yəlaa cə si: Yuta Iso kuyəyətutυ tələsulυ wei ι ka kpaala nti tə tənə n lapa təkətəle tənε tə ι pəlaav kε.

¹⁸ Ntəna Sosiyasi si: I yele Iso kuyəyətutυ tələsulυ inι ι pəlaav ηku. Nəyəlυ í taa tokina-ku.

Mpy pə lapəna na pá yele Iso kuyəyətutυ tələsulυ inι na Samalii nyəη pa mɔwa.

¹⁹ Ḿpύyú wulaw Sosiyasi yəka təkətələnaa, mpa Iseyeli awulaa ka ηmawa Samalii acalεε taa, na pá laaki na ṕ kusι Tacaa pááná tə. Teitei isυ ι lapυ Petεeli tə. ²⁰ Na í lentι pa kətəlaa mpa pa fεenaya təkətələnaa mpe tə. Na í wə pə təə kε yəlaa mɔwa.

Pə waalı ké Sosiyası məla Yosalem.

*Yuta nyóma təyov ke Tεεv acima
(Kvtəəsvtv II 35:1,18-19)*

²¹ Ḿpύγύ Sosiyası tóma Yuta nyóma təna sí: 1 təyov mə Iso Tacaa Tεεv acima. Isu paa kεεsvyov nəyov pεεlvov takəlaya taa tə. ²² Pəpətv fεi lelen, pə kpaγav hatoo paasənlaa waatv, na pə polo Yuta na lseyeli pa awulaa waatv tə, pa ta təyovta Tεεv acima isu mpv pə taka. ²³ Sosiyası kawulaya pənaya pəlefεi hiu nyəŋka taa ké pa təyov-ı ŕpύγύ Yosalem taa.

*Sosiyası kawulaya kvtakətv
(Kvtəəsvtv II 35:20-27; 36:1)*

²⁴ Ḿpύγύ Sosiyası kpiisa Yosalem na Yuta təna taa ké pee pəəsəlaa, na kəyənəŋ svəsəlaa. Na í wakəli kulalaam, na lεəsəŋ, na laatv wontu lentənaa, isu pa kεεsvyov kiŋ takəlaya ŋka kətvlv Hilikiya hiiwa Iso təsεεle taa tə, ka taa tə.

²⁵ Too tə, wulav nəyəlv ı ta cayata isu Sosiyası, na í səəla Tacaa na lotu kulvmtv na ı ləsaya svv-ı təmmam. Isu pa kεesa Moisi kiiu taa tə. Pəyele pa kaa na wulav nəyəlvov mpv tətə.

²⁶ Isəna Manasee ka kusa Tacaa páná ke Yuta təə tə a ta tii. ²⁷ Pə təə ké Iso təma sí: Isu ma yeluyv na kolontunaa kuu lseyeli nyóma tə. Mpv tətəyov maa yelev na pá kuu Yuta, ma taa na-wεyε ma isentaa. Maa lə Yosalem ıcate nte maa ləsaa tə, na Iso təsεεle nte maa təma sí paa sεeki-m tə taa tə.

²⁸ Pa kεesa Sosiyası təm lentı ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁹ Sosiyası waatv taa ké Icipiti wulav Neko na ı yoolaa pa pukaya Asilii nyóma waasvyov ke Ifəlatı kiŋ. Ḿpύγύ Sosiyası kulaa sí ı kayatəyi-wε.

Ilɛna pa kv Sosiyasi ke Mekito ke youu kancaalaya nyɛŋku taa. ³⁰ Mry waali nyma tu-i keeke taa, na pa pona-i Yosalem na pa pimi-i i plaav taa. P waali k Yuta nyma kpawa Sosiyasi pyalv Sowakasi ke wulav, na i lɛti i caa lonte taa.

Yuta wulav Sowakasi tm
(Kvtsvtv II 36:2-4)

³¹ Sowakasi llyv pnaya hiu na kakpasi nyka taa k i psa Yuta wulav. Ilɛna i la isvnaa tooso ke Yosalem taa. I too keke Lipina tv llimɛya pel Hamutali. ³² Mry Sowakasi lapa mpi p ta maya Taca t, isu i csnaa. ³³ Ilɛna Icipiti wulav Neko kra-i na i pona yomle ke Lipla ke Hamati tetv taa, na i kawulaya su tnaya. Mry Neko tv Yuta nyma si p fel-i lampuu ke liyitee nyytv kiloonaa iyisi tooso (3000), na wla ke kiloonaa hiu na naanvwa.

³⁴ P waali k Icipiti wulav Neko kra Sosiyasi pyalv Iiyakim si i lɛti i caa lonte. Na i layasi-i hte si Sowakim. P kaasa Sowakasi, ilɛna i pona-i Icipiti na i si tna. ³⁵ Mry Sowakim tvwa i ylaa na p felyi lampuunaa na p keesna pa kohikim. Ilɛna Sowakim naa fel Icipiti wulav ke mpi i psa t. Ye tetv tv i fel i nym, ilɛ Sowakim n pona Icipiti wulav ke liyitee na wla wei Icipiti wulav psyi t.

Yuta wulav Sowakim tm
(Kvtsvtv II 36:5-8)

³⁶ Sowakim llyv pnaya hiu nyka taa k i psa Yuta wulav ke Yosalem. I too keke Luma tv Petaya pel Seputa. ³⁷ Sowakim lapa mpi p ta maya Taca t, isu i csnaa.

24

¹ Sowakim kawulaya waatu ke Papiloni wulav Nepukanesaa, na ı yoolaa pa wata Yuta tetu na pá ηmakəli Sowakim. Ama pusi tooso sikaa, ılena í kvli pa tə. ² Mpróyú Tacaa kəna Sowakim ke Papiloni, na Silii, na Mowapu, na Amoni yoolaa, na pá wakəli na pá ηmulı Yuta nyéma. Isu Isə ka heeluyı ı kvıyətıtu teləsəlaa na pá yəyətı tə. ³⁻⁴ Pə taɣa pulv, Manasee ka wakəla səsəm ké. I kú yəlaa kvpiη ke mvsəη, na ısaɣatv svv Yosalem taa ké səsəm. ılena Tacaa náá kisi-weyε suulu hvluyv, na í yele na mpusinaa mpe pa kvη-wε. Mpi tə, ı taa caaki sı í tasa-weyε ı ısentaa ké nav.

⁵ Pa keesa Sowakim təm lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. ⁶ Waatu wei Sowakim səpa, ılena ı pəyalv Sowakəη ləeti ı lonte taa.

⁷ Ama Icipiti wulav ná tá nəki luv. Mpi tə, Papiloni wulav ka ləeka-ı tetvnaa mpa í ká təyə ləη təyə. Pə kpaɣav Icipiti tetv təηa na pə suna ıfəlatı pəyə tə.

Yuta wulav Sowakəη təm: Yəlaa kuuu kancaalaya nyəm

(Kvtəsvtv II 36:9-10)

⁸ Sowakəη lvluyv pusi pəle fəi hiu nyəηka taa ké ı pəsa Yuta wulav. ılena í lá ısətvnaa toosoɣo Yosalem. I too keke Yosalem tv ılənatan pəelə Ne-husetə. ⁹ Mpróyú Sowakəη lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, ısu ı caa.

¹⁰ Waatu ıni ı taa ké Papiloni wulav Nepukanesaa yoolaa polaa na pá nyala Yosalem ıcate. ¹¹ Mpróyú ı mayamaya ı kəma saa wei ı yoolaa nyala ıcate ke mpv tə. ¹² ılena wulav Sowakəη, na ı too, na ı waalı nyéma, na ı akewenaa, na ı yəlaa mpa ı wəna naani tə, pá lu na pá polo pá ha Nepukanesaa ke pa ti.

Ulena ílé í la-weyge yomaa ke í kawulaya pənaɣa pəlefəi naanɔwa nyəŋka taa.

¹³ M̄p̄yó Nepukanəsaa kuu Iso təsəele na kawulaya təyaya pə kpancoon təna. Na í yəki wula wontu nti Saləmən ka lupa na pá lakəna Iso təsəele taa tə, isu Tacaa ka yəɣətuyu tə. ¹⁴ Na pá kuu Yosalem nyəma təna, na akewenaa səsaa na nyuyu nyəma. Na pá lu yəlaa iyisi naanɔwa (10000). Pa ta kaləna caŋəm təma lataa na koolaa. Na pə yele konyəntunaa tike. ¹⁵ Na í kraɣa tətəɣə Sowakən, na í alaa, na í yəlaa mpa í wəna naani tə, na Yuta nyuyu nyəma na í pona Papiloni. ¹⁶ Yəlaa kɔpama iyisi naatosompəɣəlaya (7000) ke í kraɣaa. Na caŋəm təma lataa, na koolaa ke yəlaa iyaya (1000). Mpa pa mɔna yoo təɣə í kraɣa mpu na í pona Papiloni.

¹⁷ Pə waali ké Nepukanəsaa kra Sowakən íkpele Mataniya ke wulav. Na í laɣasí-í hətə sí Setesiyasí.

Yuta wulav Setesiyasí təm

(Selemii 52:1-3; Kətəəsvtə II 36:11-12)

¹⁸ Setesiyasí lɔlɔyɔ pusí hiu na kulɔmaya taa ké í pəsa Yuta wulav. Ulena í lá pusí naanɔwa na kulɔm ke Yosalem. I too kele Lipina tɔ Uləmeya pəelə Hamutalı.

¹⁹ M̄p̄yó wulav uní í lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, isu í caa Sowakim.

²⁰ Ulena Tacaa mu pááná na í kəna mpusi ke Yuta na Yosalem pə nyəma təə, na í lə-weyge poolun.

25

Nepukanəsaa ləkvyv ke Yosalem

(Selemii 39:1-7; 52:3-11)

M̄p̄yó Setesiyasí kula Papiloni wulav Nepukanəsaa təə. ¹ Ulena Papiloni wulav

Nepukanɛsaa na ɪ yoolaa, pɔ polo Yosalem na pɔ ta-tɛɣe kotaya. Pa loma hapɛle taka kɛ na pɔ cɔɔ-tɛɣe Setesiyasi kawulaya pɛnaya pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛnka, ɪsɔtu naanɔwa nyɛn kuyaku naanɔwa nyɛnku wule. ² Na pɔ polo ɪ kawulaya puɪsi naanɔwa na kolɔm nyɛnka.

³⁻⁴ M'pɔɣɔ nyɛɣɔsi anaam luwa Yosalem ɪcate taa. Yɛlaa u naaki tɔɣɔnaya. Uena Papiloni nyɛma tɔli ɪcate kolɔnɔ ke p'ɔɣɔ, ke ɪsɔtu liɣiti nyɛn kuyaku pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛnku wule. Paa na Papiloni nyɛma ka tama Yosalem tɔ, Setesiyasi na ɪ yoolaa pa pɛsaa na pɔ tɛnna wulav halɛm nɔnɔɣɔ ke koloosi naale hekɔ. Na pɔ kpaya Yaatanɪ tetekɛle mpaav, na pɔ se ahoɔ. ⁵ Ama Papiloni nyɛma tu Setesiyasi waali na pɔ kra-ɪ Yeliko tetekɛle taa. Uena ɪ yoolaa yele-ɪ ɪ tike. ⁶ M'pɔɣɔ pa kra-ɪ yomle na pɔ pona-ɪ Papiloni wulav kin ke Lipɛla. Tɛnaya pa huɔna-ɪ tɔm. ⁷ Na pɔ kɔ ɪ piya ke ɪ ɪsentaa. Pɛle pɛ waali, uena pɔ wɔɣɔsi ɪ ɪse, na pɔ hɔkɔ-ɪ na pɔ pona-ɪ Papiloni.

*Yosalem nyɛma kuuu naale nyɛm
(Selemii 39:8-10; 52:12-30; Kutɔɔsɔtu II 36:17-21)*

⁸ M'pɔɣɔ Papiloni wulav tanlaa nyɛɣɔ tu, wei ɪ kɛ wulav waali nyɛn na pɔ yaaki-ɪ si Nepusalatan tɔ, ɪ suv Yosalem taa kɛ Nepukanɛsaa kawulaya pɛnaya pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛnka, ɪsɔtu kakpasɪ nyɛn, kuyaku naatosompɔɣɔlaya nyɛnku wule. ⁹ Uena ɪ nyayasɪ ɪsɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɛyaya. Na pɔ tu kɛlɛna nyɛɣɔ nyɛma nyɛnɪ. ¹⁰ Na ɪ yoolaa yɔki Yosalem ɪcate.

¹¹ Pɛ waali kɛ Nepukanɛsaa tɛesa kuuu ke ɪcate taa yɛlaa, mpa paa hawa Papiloni nyɛma ke pa ti tɔ, na canɛm tɛma lataa mpa pu kaasaa tɔ. ¹² Uena

Nepukanesaa yele kunyǎntunaa si pele pá halǎyi tǎyǎnaya na lesenaa.

¹³ Mǎrǎyú Papiloni nyǎma yǎka akelenaa mpa paa we Isǎ tǎseele nǎnǎyǎ tǎ, na pá kǎali nyǎyǎlyu kussemuyú. Na pá kraǎa pǎ lom keekenaa, na pǎ nyampaani anaam wei pa su Isǎ tǎseele tǎya tǎǎ tǎ, na pá teena Papiloni. ¹⁴ Na pá kreǎna tǎtǎyǎ nyǎyǎlyu kussemuyú wontu nti pa lakǎna Isǎ tǎseele taa tǎ. Isu nti pa kuukina tǎluma tǎ, na pǎ lǎyǎlasí na krǎtǎlǎy na kǎpuna. ¹⁵ Mǎrǎyú wulav tanlaa nyuyú tu kraǎa wola na liyitee nyǎyǎlyu wontu. Na cofolona na cemsenaa mpa pa nmusǎyǎna calǎm tǎ.

¹⁶ Nyǎyǎlyu kussemuyú nku Salumǎy ka larǎna Isǎ tǎseele wontu, na tǎ maǎamaǎa tǎ nyǎntu tǎ. Isu lom nyampaani anaam, na lom keekenaa tǎ, ku tǎǎwa sǎsǎm ké. ¹⁷ Akelenaa mpe pa kunǎkulumǎy ka we meetǎlǎnaa pǎyǎlayafei naanowa naanowa ké. Paa wei í nyuyú taa ké nyǎyǎlyu kussemuyú canǎm kahuka ke meetǎli kulum na titite. Na pǎ puluyú na ku tǎǎ ké tuyú nakuli ku pee taka.

¹⁸ Mǎrǎyú Papiloni tanlaa nyuyú tu kra kǎtǎlv Selaya, na í waali tu Sefaniya, na kǎtǎlaa mpa pa tanǎyi Isǎ tǎseele nǎnǎyǎ tǎ. ¹⁹ Na í kra tǎtǎyǎ yoolaa nyuyú tu, na wulav tǎyǎya nyǎma napǎlǎyi kakpasí. Na takǎlasí nmaalv wei í kraǎǎyi yoolaa kufama tǎ, na Yuta ícate nyǎma ke nutoso. Pa tǎnaya mpu Yosalem taa ké paa wee. ²⁰ Ilena Napusalatan pona-weye Papiloni wulav kin ke Lipǎla. ²¹ Na Papiloni wulav ku-weye kraǎpaa ke Hamatí tetu taa tǎna.

Isǎna pa pona Yuta nyǎma ke hatoo Papiloni tǎyǎle.

*Yuta tetu nyuyv tv Ketaliya tɔm
(Selemii 40:7-41:18)*

²² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Papiloni wulav Nepukanɛsaa kaasa Yuta yɛlaa ke pɛcɔyɔ tetu taa. Uena ɪ kra Ahikam pɛyalv Ketaliya, Safaŋ saali ke pa nyuyv tv. ²³ Yuta yoolaa nyuyv nyɛma, na pa yɛlaa mpa pa ta ha pa tɛyi Papiloni nyɛma tɔ, pa nu nti Nepukanɛsaa tv ɪ taa ke mpv tɔ. Uena p̀à polo Ketaliya kin ke Misipa. Nyuyv nyɛma mpeyele Netaniya pɛyalv Isɛmayeli, na Kaleya pɛyalv Yohanaŋ na Netofa tv Tanehumeti pɛyalv Selaya na Maaka tv Yasaniya. ²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Ketaliya tɔma pa tɛna na tuunav si: ɪ taa nyana Papiloni nyɛma. ɪ caya tetu taa na ɪ nukɛna-we te, ɪ k̀à waa.

²⁵ Isɔtɔnaa naatosompɔyɔlaya sikaa, uena awulumpu Nataniya pɛyalv Isɛmayeli, Ilisama saali kele. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Isɛmayeli kraɣa yɛlaa naanɔwa na ɪ polo Misipa na ɪ k̀ỳ Ketaliya na Yuta nyɛma na Papiloni nyɛma mpa paa we ɪ kin tɔ. ²⁶ Mpuyɔle sɔyɔntv kra ɪcɛte nyɛma na Papiloni tɔm, na nyuyv nyɛma tɔ si p̀ɛ̀ taa kɔɔ na p̀à lɛeti-we. Uena p̀à se na p̀à polo Icipiti.

*Sowakɛŋ salɛka tvlvv
(Selemii 52:31-34)*

²⁷ Yuta wulav Sowakɛŋ salɛka pɛnaya hiu na naanɔwa na naatosompɔyɔlaya nyɛŋka sikaa, uena Ifilt-Melota pɛsi Papiloni wulav. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ tula Sowakɛŋ ke pɛ isɔtv naanɔwa na naale nyɛŋ kuyaku hiu na naatosompɔyɔlaya nyɛŋkɔ. ²⁸ Uena ɪ lapɪ-ɪ kɔpantv. ɪ kra-ɪ awulaa lɛmpa mpa pa we Papiloni tɔ pa nyuyv tv. ²⁹ Na p̀à wɔyɔsi ɪ salɛka wontu, na ɪ

na Papiloni wulav pá tǫki tǫntǫmlǫ. ³⁰ Na Papiloni
wulav paasǫǫna-i paakoyaku ŋku, halǫna i sǫm.

PIPI LI USO TOM TAKELAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of
Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377